

наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

Каб гарантавана чытаць «Нашу Ніву» пасъля Новага году, 1) дашліце на адрес Рэдакцыі свой дакладны паштовы адрес і тэлефон, 2) пералічыце на раахунак «Нашай Нівы» ахвяраваныне на выхад газеты з разылку 18 000 рублёў на квартал. «Саюздрукі» разарвалі дамовы на распаўсюд «НН», «Белпошта» не ўключыла газеты ў падпісны каталог. З 1 студзеня вы больш ня купіце газеты сваёй душы ў шапіках. У такой сама сітуацыі апынулася 16 іншых выданняў. Дасылайце ў Рэдакцыю адрес, на які мусіцца дасылацца/дасылацца газета, паштовы індэкс, пры наядунасьці — код пад'езду, пры мачымасці — нумар тэлефона. Асаблівая просьба: да тых, хто разылівае з Новага году чытаць «НН» у Інтэрнэце: таксама дасылайце ахвяраваныны.

Бяз збору грошай газэце не захаваць сваёй якасці. Грамадзтва ня можа нармальная разывівача без свабодных СМІ. Рэжым паказаў, што яму гэта няважна. Цяпер адказ за вамі. **Блянкі ахвяраваныня — на старонцы 3.**

У НУМАРЫ

Бюджэт-2006: ні праўкі
У панядзелак палата працтваўнікі прынялі ў першым чытанані закон аб бюджэце на наступны год, які ўнесла ў падзізны прэзыдэнтам праект ніводнае праўкі. Старонка 6.

Расея абвясціла Украіне газават
З Украіны патрабуюць 220 даляраў за тысячу кубоў газу, тады як за Беларусі — 46. Старонка 2.

Героі побач
Зайдраесьць не дас нам убачыць нашых надзвычайных людзей. Хаць беларускія героі жывуць побач з намі. Сядзяць на «хіміях», вывесіваюць сцягі, аднаўляюць спадчыну, пішуць кнігі, выдаюць газеты. Урэшце, проста размаўляюць па-беларуску. Піша Руслан Равікія. Старонка 5.

Глючны Магілёў
Неймаверная энэргетыка новага магілёўскага року. Старонка 9.

Уладзімер Кушаль:
«Мае бацкі ў нацыянальным пытаныні аказаліся наўйнімі»
Упершыню даў інтэрвю сын Наталіі Арсеньевай і Франца Кушала. Старонка 16.

Рукі преч ад Лукіча!
Гастронамічнае апавяданьне Сяргея Астраўца. Старонка 18.

Нацыю үратуюць кніг@ношы

А галоўны кніганыш — Інтэрнэт? Старонка 13.

Андрэй Вінкель

Мілінкевіч сьпіць у мікрааутобусах

Паездкі новага лідэра апазыцыі па краіне выклікаюць шаленства ўладаў і бурчанье зайдзросціні. Ці ёсьць ад паездак толк? Старонка 12.

Ахвяраваныні ад падпісчыкаў

Дзякуюм Сяргею А. зь Менску, які ахвяраваў на выхад газеты 500 тысячай рублёў. Анатолію В. зь Менску, які ахвяраваў на выхад газеты 100 тысячай рублёў. В.Ш. зь Менску, які ахвяраваў 86 тысячай. Таісе М., якая ціпер у Маскве, якая ахвяравала на выхад газеты 215 тысячай рублёў. Дзякуюм таксама Іосифу Дз. з Гарадзенскага р-ну, Г.Г., Яўгену Б. зь Берасця, Уладзімеру Ц., Анатолію П. з Салігорску, Тацяне М., Сяргею Т., Барысу В. з Баранавіч, Уладзімеру Д. з Чэрвеньскага р-ну, Надзеі Л. зь Пінску, Аляксандру Б. з Капыльскага р-ну, Івану Л. зь Валейскага р-ну, Аляксандру П., Анатолію С. з Мазыра, Леаніду Л. з Маладэчна, Мікалайу В. з Пружанскага р-ну,

Людміле Л. з Крычаўскага р-ну, Людміле Г. з Маладачанскага раёну, Т.П. з Гарадзішчанскага р-ну, Уладзімеру М., Паўлу С., Івану В., Дзмітрыю П. зь Менскага раёну, Алегу Ш. з Шаркаўшчынскага р-ну, Д.Р., Але П., Аляксеню П., Ч-ру Я., Вользе С. з Горадні, В.Ш. з Круглянскага р-ну, Анатолію А., Веры К., Любові Л., Аляксандру П., Кацярыне П., Францу С., Леаніду Д., Аляксандру Л. з Віцебску, Аляксандру Б. з Полацку, Алена Б., Сяргею П., Уладзімеру С., Алена Б., Кірылу Г., Канстанціну П., Валер'ю Г., Лідзію С., Сяргею П., Міхасю Г. з Гомелю, Міхайлу Т. з Слуцку,

Працяг на старонцы 3.

Вельмі просім чытачоў, якія маюць намер ад Новага году чытаць «НН» у Інтэрнэце, а не на паперы, таксама дасылаць прыватныя ахвяраваныні з разылку 6000 на месяц з пазнакай: «за Інтэрнэт». Бяз збору грошай газэце не захаваць якасці.

«Белгазета»: німа газэтай — німа праблемы

Неўключчны ў падпісны каталог шаснадцаті незалежных газэтай і выгнанье іх з «Савоўдруку» — адна з найважнейшых падзеяў лістапада-снежня. Дзяржаўная прэса пра яе, зразумела, на словам не абмовілася. Зівернем ўвагу, што сцытуацыю цалкам замаўчала і «Белгазета». Чаму? — запыталіся мы.

Намеснік галоўнага рэдактара Канстанцін Міхеев адмовіўся камэнтаваць, спаслаўшыся, што паўтара месяца хварэў. Ягоны калега Віктар Марціновіч патлумачыў, што на мае паўнамоцтваў камэнтаваць рэдакцыйную палітику, паўнапышы звязнуцца да галоўнага рэдактара. Ігар Высоцкі, галоўны рэдактар: «Усе гэта хлуснія. Мы пісалі пра татальну зачастку інфармацыйнай прасторы некалькі тыдняў таму. Ня памятаю, хто з журналістамі пісаў». Мы шукаў: трэбумары ту місію, што знайшліся гутаркі з Паўлам Якубовичам і Рамуальдам Уланамі пра агульныя праблемы з саводай прэсы, пра ўсё харопшае. Без інфармацыі, аднак. Гэта на першыя выпадак, калі «Белгазета» выходзіць вострыя тэмы. Былая супрацоўніца «Белгазеты» Ірына Чарняўка з скрухай успамінае: «Падчас працы я сутыкалася з выпадкамі, калі матэрыйныя пра перасылед журналістаў незалежных выданняў і пра сцугаць з Леванеўскім, Борыс не друкаваўся. Галоўны рэдактар таксама інтаресаваўся ў «адсунасцю інтаресу ў чытатчоў да тэм». Для журналісткі такі падыход быў непрымальны, і яна спыніла супрацоўніцтва з выданнем. «Новая назва — старыя прынцыпы», як гаворыць рэжысёра выдання. Сама «Белгазета» праблемаў з распаўсюдом пра падпіску ці шапкі на мае.

Сямён Печанко

**Галоўная ялінка краіны. Менск.
Кастрычніцкі пляц.**

Расея абвясьціла Украіне газават

«Газпром» адмовіўся прадаваць газ Украіне на \$50 за тысячу кубамэтраў, як раней. З 1 студзеня паліва для Украіны па сярэднеўрапейскай цэнзе — \$220—230 за тыс. кубамэтраў. У сераду ААТ «Газпром» вуснамі сваёй прэс-службы абвінаваціла Украінскія ўлады ў тым, што Кіеў наўмысна зацігае перамоўныя працы: «Сёньня відавочна, што Украіна ўпусціла час, калі ўзровень цэнзы ў \$160 за тысячу кубамэтраў газу можна было лічыць рынковым».

Аднак кіраўнік праўлення «Газпрому» Аляксей Мілер ў этэр тэлеканалу «Russia Today» заявіў, што «Газпром» готовы пайсці на кампроміс з Украінай

у пытанні паставак газу, прапануючы супрацоўніцтва ў сферы транспарту газу пра газатранспартны кансорцыум. У якасці прыкладу «пазытыўнага супрацоўніцтва» Мілер называў Беларусь.

У сераду першы намеснік старшыні праўлення кампаніі «Нафтагаз Украіны» Андрэй Лапушынскі заявіў журналістам, што «Газпром» прапанаваў Украіне разглядзець пытанніе пра супольнае выкарыстанне газатранспартнай сістэмы Украіны. (Сетка «Укртрансгазу» складае 36 тыс. км газаправодоў, 71 кампэрсанарная станцыя, 12 сховішча газу.)

«Украіна на мае намеру кіра-

вашь сваёй газатранспартнай сістэмай разам з Расеяй. Гэтае пытанніе на можа нават абліяроўвацца. Гэта стратэгія Украіны», — заявіў Лапушынскі, таксама зазначыўшы, што «Нафтагаз» адкідае аўбінавачаныні, што Украіна парушае ўмовы транзыту

і аплаты расейскага газу.

У сераду на Кіеве прайшло пасяджэнне Рады нацыянальнай бяспекі і абароны, дзе было прынята рашэнне цераз МЗС разаслаць ноты ў зўралейскія краіны, дзе расказана пра сцугацьву вакол блакітнага палія.

Віктар Юшчанка прапанаваў «Газпрому» не прыбягаць у газавым пытанні да палітычных спекуляций.

Нават у Расеі многія называюць крокі «Газпрому» шантажом, падкрэсліваючы, што Украіну «замовіў» Пушін і што зроблена гэта перад вырашальнымі парламэнцкімі выбарамі, што пройдуць у сакавіку. «Гэта на першы погляд здаєща, што і Расея, і «Газпром» выйграюць ад падвышэнняў цэнзу на газ для Украіны, — кажа кіраўнічы дырэктар East European Gas Analysis Міхаіл Карчомкін. — Цяпер нішто не замінае Украіне падняць транзытны тарыф да ўзроўню, пры якім яна зможа купляць на даход ад транзыту столькі газу, колькі ёй неабходна... У выніку «Газпром» на толькі не атрымае прыбылі, а наадварот — прыграе».

«Газпром» хоча паставіць Украіну на калені. Але імаверна, што непрыкрыты эканамічны шантаж зробіў Москве больш шкоды ў выглядзе страты рэпутацыі на міжнароднай арене, чым карысці. Як кажа расейская прымаўка: наслідкі міл на будзець.

Мікола Бугай

УЛАДЗІМЕР ЛОБАЧ

БРАТУ

Нас стваралі багі не з вады,
Нас бацька зачыналі на ў клетках —
Гэта нашыя гарады!
Гэта нашы з тобой палеткі!

Тут ляжаць у курганах дзяды
Пад крыжамі і зорнай паветкай —
Гэта нашыя гарады!
Гэта нашы з тобой палеткі!

Мы съмлёмся гады ў рады,
Ды на нам шчырываць на аўтадак —
Гэта нашыя гарады!
Гэта нашы з тобой палеткі!

І ты помні, што мы — браты,

Як на брата пацягнуць ў съведкі,
Гэта нашы гарады!
Гэта нашы з тобой палеткі!

На памінках вусаты бяды
Разаб'юцца гіпсовыя злепкі —
Гэта нашыя гарады!
Гэта нашы з тобой палеткі!

Для сяброў адкаркем мяды
І жаночным падорым цветкі —
Гэта нашыя гарады!
Гэта нашы з тобой палеткі!

І ў свой час, на сваёй зямлі
Үнукі нас пахаваюць і дзёткі,
Бо ГЭТА НАШЫЯ ГАРАДЫ!
ГЭТА НАШЫ З ТАБОЙ ПАЛЕТКІ!

Вершы Уладзімера Лобача —
сторонка 19.

Наступны нумар «НН» — Калядны

У ім «НН» традыцыйна падсумоўвае вынікі году, а таксама друкуе падборку «Сем апавяданняў на сем калядных вечароў». У Калядным нумары — асобы году, кадры году, кнігі году, песні году і шмат іншага. Гэта апошні нумар, які можна атрымаць праз падпіску «Белпошты» ў купіць у шаптаках «Белсаюздруку». Далей ўсё залежыць ад вас. Не забудзьце даслаць Ваш адрес у Рэдакцыю і пераказаць ахвяраванне праз банк ці пошту.

ПРАЦА

Газета «Наша Ніва» шукае кур'ера-распаўсюдніка для працы з 1 студзеня. Праца для мужчыны, найлепш — з уласнаю машынай. Аплата высокая.

Звесткі пра сібес дасылайце на э-адрас nn@promedia.by, факс 284-73-29 або паштовы адрес а.с. 537, 220050 Менск.

АНОНС

У № 1 за 2006 год

«Палімон. Коды легенды».
Палімон на быў рымлянінам, толькі грэкам, да яшчэ й хыддаватым. А аўтарам легенды пра Палімона быў... вы ведаце гэлага чалавека! Гістарычную таемніцу разгадаў гісторык Алег Латышонак.

«Шлях дробнай сволачы». «НН» пачынае друкаваць аповесьць Евы Вежнавец.

Дзякую за ахвяраваньні на выданьне «НН»:

Праця са старонкі 1.

Віктару А., Алене А. з Магілёва,

Сяргею А., яшчаднаму Сяргею А., Ільясу Х., В.А., Нэлі А., Вользе Б., Л.Г.,
Андрэю Дз., Алеся Дз., Святлане Д., Міхайлу З., Ігару З., Андрэю К., Аляксандру
К., Уладзімеру Л., Георгію М., Барысу М., Уладзімеру Н., Зынітру П., Паўлу П.,
Аляксандру П., Крысыніе П., Святлане Р., Уладзімеру С., Зынітру С., Але С.,
Алегу Ф., Сяргею Ц., Паўлу Ч., Мікалаю Ш., Лявону Б., Аляксандру К., Анатолю
А., Алеся К., Вользе Я., Вадзіму Г., Аўгіні Б., Паўлу І., Валянціну Л., Настасісі
Т., Юр'ю Г., Ігару Ш., Інін Г., Уладзімеру К., Т.Е., А.Л., Марыне
Б., Л.Ж., Дэмітрыю Г., Андрэю Ю., Наталье Ж., Леаніду Г., Аляксандру Д.,
Міхайлу Ш., Міхайлу Ж., Ігару Х., І.П., Тацяне М., Святлане Р., Даляне Д.,
Анатолю З., Эдуарду С., Тацяне М., Эдуарду П., Анатолю Г., Аляксандру М.,
Сяргею Я., Уладзімеру К., Тацяне В., У.М., Марыі С., Юр'ю Б., Раісе К., Федару
П., Паўлу П., Генадзю Б., Ганыне Д., Алене Т., Эрнасту Г., Аляксандру С., В.М.,
А.К., Зынітру В., В.Ш., Ігару С., Н.З., Мікалаю Ж., Аляксандру П., Алене А., Але
К., Наталье К., Раісе Б., Зынітру С., А.Д., Т.Ж., Людміле Л., Леаніду І., В.Я.,
М.Н., Кацярыне Ш., Аляксандру Ш., Віктару Л., Віктару М., Рэгіне Б. зь Менску.

Спадары Ахраменка В.К., Жукоўскі К. і Аліна Н., калі ласка, дашліце Вашыя
адресы. Спадарыня Н.-Ч.к з Баравікоў, калі ласка, дашліце свой дакладны
адрас. Дзякую Вам за ахвяраваньні.

Дасылайце адрасы і прыватныя ахвяраваньні

1) Просім усіх чытачоў «Нашай Нівы»
як найхутчэй даслаць у Рэдакцыю свае
адрасы і тэлефоны.

2) Просім усіх чытачоў
да 30 сінжня пералічыць на рахунак
газеты прыватнае ахвяраваньне з разыліку
6 000 рублёў на месяц. Гэтага будзе досьцьць
для выхаду і даставкі газеты.

У блянку банкаўскага паведамлення
ці паштовага пераказу, калі ласка,
дакладна і разборліва пазначайце
Ваш паштовы адрас. Не памыліцеся ў
адрасе, калі ласка. Тыя, хто перакажа
18 000 рублёў за раз, забясьпечаць выхад
газеты на трэх месяцах. Хто ж мае
магчымасць пераказаць 36 000 рублёў
адразу, забясьпечаць публікацыю «НН»
адразу на паўгоду.

Улічыце, што пры перасылцы грошай
паштовым пераказам пошта зьбірае
дадаткова 3%, а пры переводзе грошай
праз «Беларусбанк» не бяруць.

У «НН» у 2006 годзе Вы знайдзеце ўсе
навіны беларускага жыцця, аб'ектыўную
інфармацыю і вострыя камэнтары
да актуальных падзеяў, а таксама абвесткі,
фэльетоны, літаратуру... Чакаюцца
скандалы, сэнсацыі і вострыя сюжэты.
Дык ахвяруйце!

0422380179 ІЗВЕЩЕНИЕ	Фонд выданья газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521 МГД ААТ «Белівестбанк», вул. Калектарная, 11, Минск, код 764		
Счет получателя		3015 212 000 012	Лицевой счет
Исполнитель			
Ахвяраванье			
Кассир			
Квитанция			
Платильщик			
Фонд выданья газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521 МГД ААТ «Белівестбанк», вул. Калектарная, 11, Минск, код 764			
Счет получателя		3015 212 000 012	Лицевой счет
Исполнитель			
Ахвяраванье			
Кассир			
Квитанция			
Платильщик			

Міністэрства связи Республики Беларусь № (по реестру ф. 11)		Ф. 112																																																																											
№ (по реестру ф. 10)																																																																													
ПРИЕМ																																																																													
ИСПРАВЛЕНИЯ НЕ ДОПУСКАЮТСЯ																																																																													
<table border="1"> <tr> <td colspan="2">Наименование предприятия: связь, к - первая линия</td> <td>Календарный шт. месяца подачи</td> <td>№ по ф. 5</td> </tr> <tr> <td colspan="2"></td> <td colspan="2">Сумма, вид услуги, платежно оператора</td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;">ПОЧТОВЫЙ ПЕРЕВОД на _____ руб.</td> </tr> <tr> <td colspan="4">(сумма прописью)</td> </tr> <tr> <td>Кому</td> <td colspan="3">Фонд выданья газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521</td> </tr> <tr> <td>Куда</td> <td colspan="3">р/р 3015 212 000 012 МГД ААТ «Белівестбанк», (почтовый индекс и подробный адрес) вул. Калектарная, 11, Минск, код 764</td> </tr> <tr> <td>От кого</td> <td colspan="3"></td> </tr> <tr> <td>Адрес</td> <td colspan="3">(почтовый индекс и подробный адрес)</td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;">ЛИНИЯ ОТРЕЗА</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Міністэрства связи Республики Беларусь</td> <td colspan="2">Міністэрства связи Республики Беларусь</td> </tr> <tr> <td colspan="2">ТАЛОН к почтовому переводу</td> <td colspan="2">№ (по реестру ф. 11)</td> </tr> <tr> <td>На</td> <td>руб.</td> <td colspan="2">ІЗВЕЩЕНИЕ</td> </tr> <tr> <td>От кого</td> <td></td> <td colspan="2">о почтовом переводе № (по ф. 5)</td> </tr> <tr> <td>Адрес</td> <td></td> <tr> <td colspan="2">(почтовый индекс и адрес отправителя)</td> <td>На</td> <td>руб.</td> </tr> <tr> <td colspan="2"></td> <td>Кому</td> <td>Фонд выданья газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521</td> </tr> <tr> <td colspan="2"></td> <td>Куда</td> <td>р/р 3015 212 000 012 МГД ААТ «Белівестбанк», вул. Калектарная, 11, Минск, код 764 (почтовый индекс и подробный адрес)</td> </tr> <tr> <td colspan="2"></td> <td>Явиться за получением</td> <td>с _____ до _____</td> </tr> <tr> <td colspan="2"></td> <td colspan="2">Отделение связи _____</td> </tr> </tr></table>				Наименование предприятия: связь, к - первая линия		Календарный шт. месяца подачи	№ по ф. 5			Сумма, вид услуги, платежно оператора		ПОЧТОВЫЙ ПЕРЕВОД на _____ руб.				(сумма прописью)				Кому	Фонд выданья газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521			Куда	р/р 3015 212 000 012 МГД ААТ «Белівестбанк», (почтовый индекс и подробный адрес) вул. Калектарная, 11, Минск, код 764			От кого				Адрес	(почтовый индекс и подробный адрес)			ЛИНИЯ ОТРЕЗА				Міністэрства связи Республики Беларусь		Міністэрства связи Республики Беларусь		ТАЛОН к почтовому переводу		№ (по реестру ф. 11)		На	руб.	ІЗВЕЩЕНИЕ		От кого		о почтовом переводе № (по ф. 5)		Адрес		(почтовый индекс и адрес отправителя)		На	руб.			Кому	Фонд выданья газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521			Куда	р/р 3015 212 000 012 МГД ААТ «Белівестбанк», вул. Калектарная, 11, Минск, код 764 (почтовый индекс и подробный адрес)			Явиться за получением	с _____ до _____			Отделение связи _____	
Наименование предприятия: связь, к - первая линия		Календарный шт. месяца подачи	№ по ф. 5																																																																										
		Сумма, вид услуги, платежно оператора																																																																											
ПОЧТОВЫЙ ПЕРЕВОД на _____ руб.																																																																													
(сумма прописью)																																																																													
Кому	Фонд выданья газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521																																																																												
Куда	р/р 3015 212 000 012 МГД ААТ «Белівестбанк», (почтовый индекс и подробный адрес) вул. Калектарная, 11, Минск, код 764																																																																												
От кого																																																																													
Адрес	(почтовый индекс и подробный адрес)																																																																												
ЛИНИЯ ОТРЕЗА																																																																													
Міністэрства связи Республики Беларусь		Міністэрства связи Республики Беларусь																																																																											
ТАЛОН к почтовому переводу		№ (по реестру ф. 11)																																																																											
На	руб.	ІЗВЕЩЕНИЕ																																																																											
От кого		о почтовом переводе № (по ф. 5)																																																																											
Адрес		(почтовый индекс и адрес отправителя)		На	руб.			Кому	Фонд выданья газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521			Куда	р/р 3015 212 000 012 МГД ААТ «Белівестбанк», вул. Калектарная, 11, Минск, код 764 (почтовый индекс и подробный адрес)			Явиться за получением	с _____ до _____			Отделение связи _____																																																									
(почтовый индекс и адрес отправителя)		На	руб.																																																																										
		Кому	Фонд выданья газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521																																																																										
		Куда	р/р 3015 212 000 012 МГД ААТ «Белівестбанк», вул. Калектарная, 11, Минск, код 764 (почтовый индекс и подробный адрес)																																																																										
		Явиться за получением	с _____ до _____																																																																										
		Отделение связи _____																																																																											
Обведённое жирной чертой заполняется отправителем																																																																													

«Саюздрукі» і «Белпошта» разарвалі дамовы на распаўсюд «НН»

Мы чакалі, што гэта здарыцца. Перад гэтым, як нам ужо відома, «Нашу Ніве» не ўключылі ў падпісны каталог на 2006 год. Такія востыкі падарункі да 100-годзьдзя газеты.

Адначасова з «НН» спынены распаўсюд яшчэ 16 выданьняў, пераважна рэгіянальных. Іншага выйсцяня няма, як самастойна распаўсюджаваць газеты праз любыя магчымыя каналы.

Да Новага году газета будзе даходзіць праз падпіску і «Саюздрукі». Пасыля вам трэбывае атрымліваць газету іншым чынам. Для гэтага толькі трэба, каб усе ахвотныя — і ціперашнія падпісчыкі, і непадпісчыкі — даслатлі адресы, на якія мусіць дастаўляцца нумары.

Таксама газета мае інтэрнэт-сайт www.nn.by зь лістэркам за мяжою www.bielerus.info.

Адгортваеца новая старонка ў гісторыі газеты.

У Рэдакцыю тэлефонуюць дзясяткі людзей. Многія плачучы: «Мы ня зможам бяз «Нашай Нівы». Для нас гэта было адзіннадцатым суразмоўцам на роднай мове». Ня плачце, людзі. Вы адстаіце

Як пратэставаць?

Просім вас накіроўваць свае лісты пратэсту на адрес генэральнага дырэктара РУП «Белпошта» (пр. Незалежнасці, 10, 220050, Менск, тэл. 226-01-73, факс 226-11-70), міністэрства сувязі і інфарматызацыі (пр. Незалежнасці, 10, 220050, г. Менск, тэл. 227-38-61, факс 227-21-57) міністру інфармацыі, (пр. Пераможцаў, 11, 220004, Менск, тэл. 206-32-90, факс 203-34-35).

У лістах пратэсту, калі ласка, ясна і канкрэтна ўказваіце — неўключчынная газета ў падпісны каталог і разрыву «Саюздрукі» дамоўа на распаўсюд выданьняў. Агульныя праклёны на адрас аньтабеларускага кіравання, як паказвае досьвед, менш эфектуныя.

.....

сваю газету. Але калі ўжо расплакаліся, запомніце гэтыя съёзы. Кожная съязніка — гэта рахунак, па якім вы аднойчы запатрабуеце аплаты.

Многія чытачы заклікаюць да вулічных акцыяў пратэсту. У гэтым ці ёсьць сэнс. Давайце прыбліжаем сілы. Галоўным нашым пратэстам будзе, калі газета застанецца газетай, нигледжаныя ні на што, і не ператворыцца ў баявы лісток. Каб газэту захавацца, проста дашліце свае адресы ў Рэдакцыю і пералічыце на рахунак «НН» прыватнае ахвяраванне з разылкі 6 000 рублёў на месец.

Калі вы аднойчы не атрымаеце «Нашай Нівы», гэта ня значыць, што газета перастала выходзіць. Гэта значыць, што вам трэба знайсці новы спосаб яе атрыманьня.

Каб гарантавана атрымліваць газету

дашліце на адрас Рэдакцыі свой дакладны паштовы адрас. Тыя, хто дашле свае каардынаты ў Рэдакцыю, будуть атрымліваць выданыне — праз пошту ці іншым чынам — нават калі б гэзэце прыйшлося друкавацца за мяжой і распаўсюджвацца самастойна.

У звестках пазначайце адрас, на які мусіць дасылацца/дасташляцца газета, паштовы індэкс, пры наяўнасці — код пад ёзду, пры магчымасці — нумар телефона.

Адначасова просім кожную сям'ю чытачоў «НН» да 30 сіння прыялічыць на рахунак газэты прыватнае ахвяраванне з разылкі 6 000 рублёў на месец. Гэта будзе досьць для выхаду газеты.

Т.: (017) 284-73-29, (029) 707-73-29, (029) 613-32-32
e-mail: nn@promedia.by
а/с 537, 220050, Менск

“Ніва” пра “Нашу Ніву”: Час праўды

Крымінальныя справы, “хіміі”, карньялёніі — гэта ня выдумка. Гэта той шлях да беларускасці, які вышаў на долю нашага народу. І калі рэпрэсіі будуть узманичыцца, то нам, беларусам па-за межамі духоўнай Башкайчэцкіні, трэба будзе праявіць сваю звычайнную чалавечую салідарнасць з пацярпелымі і іх сем'ямі. Хая і самім нам налётка, то наша матэрыяльная і маральная падтрымка пакараным сябрам, знаёмым, усім тым, каму съянца сны пра незалежную Беларусь, будзе самым лепшым доказам зразумення беларускасці. Абыякавасці, пустаслоўя, зьдзеклівасці ў няшчасці — таго чакаюць варажэннікі наўшы.

Саборы, “нашаніўцы”, трывайця! Праўда была, ёсьць і будзе па-нашаму, па-беларуску.

Янген Вана, рэдактар газеты беларускай Польшчы “Ніва”. 11 сіння.

Вторичное извещение
выписано _____
Плата за доставку _____
руб.

Подлежит оплате

(подпись)

Наименование предприятия

Дата

Номер

Сумма

РАСПИСКА ПОЛУЧАТЕЛЯ

Сумма

Получил 200 г.

(дата)

(подпись получателя)

Оплатил

(подпись оператора)

Отметки (о досыпке, возвращении и причинах неоплаты)

(напечатано, вписано
место получения
или для перечисления)

ЗАПОЛНЯЕТСЯ ПОЛУЧАТЕЛЕМ

Для получения денег представите
это извещение и документ

Предъявлен

(наименование документа)

Серия №

Выдан г.

Кем

(наименование учреждения)

Паспорт прописан

(напечатано, вписано
место прописки)

Получатель

(подпись)

*Сведения о прописке заполняются только при получении по
праве "до востребования"

Оплатил (дата)

(напечатано, вписано
место получения)

ЛИНИЯ ОТРЕЗА

Для гибкого сообщения

Ахвяраванье

адрес:

Тэл.:

Зак. 51

При канцы тыдня зявілася інфармацыя з канцэрну «Беллегпрам»: Эўракамісія паніжэ квоты на беларускі тэкстыль на 2006 год. Але МЗС словамі начальніка аддзелу аптыдэмпнігавых рассясьледаванняў Аляксандра Сідарукі цвердзіць: паніжэння няма. Наадварот, на некаторыя віды ткані і гатавага адзення квоты павялічаны на 3—3,5%. Толькі чыноўнік маўчыць, што колькасць краін Эўразіі тэхсама павялічылася з 15 да 25. У выніку ўсё ж выходзіць паніжэнне. Беларускі тэкстыль — адна з найважнейшых галін экспарту. Яго куплююць Нямеччына, Вялікая Брытанія, Нідэрланды, Італія. З новых краін ЭЗ — Літва, Патві, Чехія, Славенія, Вугоршчына, Польша.

Бюджэт-2006: ні праўкі

Палата прадстаўнікоў ня ўнесла ў Закон аб бюджетце ніводнае праўкі. Між тым доля выдаткаў на адукацыю і ахову здароўя ў бюджетце звычайна зменілася ў парадкунанні з мінулым годам.

У панядзелак палата прадстаўнікоў прыняла ў першым чытанні Закон аб бюджетце на наступны год. У дакумент, пададзены А.Лукашэнкам, на ўнеслы анводнае праўкі. У сераду ўчэвары законапраект прынялі ў другім чытанні. Савет рэспублікі мае ўхваліць законапраект у пятніцу.

Праект бюджету прадугледжае даходы на 25,51 трлн руб. (што на 26,4% больш, чым сёлета), расходы — 26,64 трлн руб. (на 24,2% больш). Адпаведна, дэфіцит бюджету складзе 1,13 трлн, альбо 1,5% ВУП. Дарэчы, бюджет-2005 выконваецца з прафіцитам, г.зн. перавышэннем даходаў над расходамі. За першы 10 месяцаў прафіцит склаў 1 трлн 231 млрд рублёў (2,4% ад ВУП).

Расходы бюджету-2006 складаюць 36% ад узроўню ВУП (сёлета будзе 34,58%). На адукацыю пойдзе 993 млрд (+16% да 2005 г.), на ахову здароўя — 754,5 млрд рублёў (+4,7%). Калі ўлічыць, што расходы ў целым вырастуць на 24,2%, дык доля выдаткаў на адукацыю і ахову здароўя скроціцца.

У той жа час на праваахоўную дзеянасць і бяспеку пойдзе 1,486 трлн руб., прычым 64% ад этай сумы — на заработную плату. На армію ў бюджетце-2006 закладзена 908,2 млрд руб. (на

26,7% больш). На рэалізацыю дзяржаўнай праGRAMмы адраджэння і развіцця вёскі пойдзе 2,36 трлн руб. (1,77 трлн у 2005 годзе).

У праекте бюджету закладзена зын'жэнне падатковага ціжару з кошт адміністраціўных і мясцовых мэтавых бюджетных фондаў, збору на фінансаванне расходаў, звязаных з утрыманнем і рамонтам жылыёвага фонду, збору з грамадзяніні пры перасячэнні імі дзяржаўнай мяжы Беларусі, памяшанні памеру сплаты земельнага падатку, а таксама — агульной стаўкі падатку з вырuchы з 3,9% да 3%.

У дакумэнце ўпершыню крініцы фармаваныя мэтавыя бюджетныя фондаў і фонду сацыяльнай абароны насеяцтва ўключаны ў даходную частку бюджету. Гэта дазваляе наблізіць бюджетную клясыфікацыю да міжнародных стандартоў фінансавага ўліку і статыстыкі.

Галоўная «асаблівасць» бюджету-2006 — вялікія выдаткі на датацыі сялу, жыльёвасць будаўніцтва, пэнсіі, інвестыцыйныя праекты. Адукацыя, культура, наука, фінансава-інвестыцыйныя міністэрствы ў памерах.

Цікава, што гадавы абарот буkmэкерскіх кантораў адной Вялікабрытаніі складае 10 млрд фунтаў (каля 38 трлн руб.), што знача больш, чым беларускі бюджет. Ня кажам ужо пра гадавы ледзяны абарот усіх буkmэкерскіх кантораў ЗША, які складае астранамічную для нашага бюджету суму ў 240 млрд даляраў (516 трыльёнаў рублёў). Такі вось реальны патэнцыял «рынкава-сацыялістычнай» дзяржавы.

Змініер Дрыгайлі

Беларусь бярэ крэдыты ў Рэсей, Аўстрый, Кітай

Пры канцы году Беларусь бярэ крэдыты на паўмільярда даляраў. Гэта ўдвая павялічыць замежную запазычанасць краіны.

19 снежня міністэрства фінансаў Беларусі ў Рэсей Мікалаі Корбут і Аляксей Кудры падпісалі міжурядава пагадненне аб выдзяленні Беларусі расейскага крэдыту на 146 млн даляраў «для забесьпičчэння збалансаванасці разьлікаў ва ўзаемным гандлі».

Да 20 снежня Мікалаі Корбут плянует падпісаць у Вене яшчэ адно крэдытнае пагадненне —

пагадненне крэдыту ў выплате працэнтаў будучы адбывацца сяжніка 2007 г. да лістапада 2011 г. Год таму Беларусь ужо атрымала адзін расейскі дзяржкредыт — 175 млн даляраў — для кампенсацыі павышэння кошту паставак расейскага газу. Але цана на газ не ўзрасла, і крэдытныя сродкі былі накіраваны на пакрыццё бюджетнага дэфіцыту-2004.

Да 20 снежня Мікалаі Корбут плянует падпісаць у Вене яшчэ адно крэдытнае пагадненне —

пойдучь на аплату абсталівання разгортванне сеткі апаратара мабільнай сувязі «Бест».

Прыцігнаны крэдыту павялічыць замежны доўг Беларусі, які скарачаўся апошнім часам (чыпер — 600 млн даляраў). Да канцы году ён узрасце да 1 млрд даляраў. Разам з іншымі запасамі — замежных даўгі беларускіх банкаў, па «іншых сэктараў, крэдыты замежных фірмаў (прамы інвестыцый) — агульная лічба ўражавае: амаль 5 млрд даляраў.

Прафэсар Станіслаў Багданкевіч ня бачыць у гэтым вялікое небясьпекі: «Уесь свет живе на пазыках. Але з атрыманнем крэдыту трэба павышаць тэхналагічны складнік у вытворчасці, каб не пусціц крэдыты ў паветра. У нас толькі 4% эканомікі складаюць высокія тэхналёгії, у прымісловасці 30% прадырэмстваў стратныя, яшчэ больш за 35% працуе ў зустрэчам рэнтабельнасці ад 0 да 5%», — кажа С.Багданкевіч.

Яўген Васілеўскі

СЪІСЛА

Кабякоў у Ганконгу

Віц-прем'ер Андрэй Кабякоў бярэ ўдзел у працы VI Міністэрскай канферэнцыі Сусветнай гандлёвой арганізацыі. У Ганконгу плянуецца першыя пратаколы ў справе ўзаемнага доступу на рынкі тавараў і послуг. Пакуль з такім «палітычнай блізкімі» гандлёвымі партнёрамі, як Кітай, Куба.

Абмінаючы Беларусь

Рэсей распачаў будаўніцтва Паўночна-Эўрапейскага газаправоду, які стане найбуйнейшым у Эўропе. Газаправод працягласцю 1 200 км пройдзе па дне Балтыйскага мора, і, адпаведна, амбіне транзитнай краіны — Беларусь, Літву, Польшчу, Украіну. Да гэтага праект выклікае крытыку, у тым ліку ў Нямеччыне. Пасыя

таго я стала вядома, што экспаніцер Шпрор, які праўбіў дамову пра гэты газаправод, зойме пасаду ў яго кіраўніцтве, розныя палітычныя сілы вінаватаць яго ў карупцыі.

Свой кампакт

У СЭЗ «Гомель-Ратон» створаць вытворчасць CD-R і DVD-R-дискаў, а таксама боксаў для іх. Агульны контрагент — \$6,485 млн.

Вадкарышталічны віязъ

Віцебскі «Віязъ» у 2006 г. пачне выпускаць тэлевізоры на вадкіх крystalіцах, а таксама тэлевізоры для аўтамабіляў.

Фэрмэрэйт ўсё меней

Паводле звестак Міністэрства сельскагаспадарчай прамысловасці складае 2%.

Фэрмэрскія гаспадаркі у агульным а佈'еме сельскагаспадарчай вытворчасці складае 2%.

Падатковая палёга санаторыям

Палата прадстаўнікоў прыняла ў першым чытанні змены ў законах, што тычаны падатковых пытанняў. Так, на застапніцу году ўсё санаторна-курортныя арганізацыі будуць

вызвалены ад земельнага падатку.

ЗД

КУРСЫ ВАЛЮТАЎ

на 15 снежня:

- 1 амэрыканскі даляр — 2 151 рубель
- 1 ёура — 2 587,98 рубля
- 1 швайцарскі франк — 1 675,56
- 1 брытанскі фунт — 3 825,66
- 1 літавскі літ — 3 715,03
- 1 літоўскі літ — 749,48
- 1 польскі злоты — 674,95
- 1 расейскі рубель — 75,05
- 1 украінскі гривна — 427,84

Паводле Нацбанку

Мастак, закаханы ў Менск

У 2006 г. спаўніяцца 110 гадоў славутаму мастаку Мікалаю Дучыцу. Сёлета прамінула 25 гадоў з дня ягонае смерці. Да гэтых датай прытрынаваная выставка, што дэманструеца ў менскай арт-кавярні «Добрая мысль». Пра невядомага на бацькаўшчыне мастака піша **Сяргей Харэўскі**.

Мікалай Дучыц нарадзіўся ў Любчы на Наваградчыне. Ягоны дзед Самуэль Дучыц — перасяленец з Сэрбіі — у 1863 г. партызаніў у шыхтах інсургентаў у ваколіцах Міра.

Мастацтвам М. Дучыц захапіўся падчас наўчанія ў Наваградзкай павятовай вучылішчы. Затым вучыўся ў Пецярбургу, дзе ягонымі настаўнікамі былі Рэрых, Бэнуа, Федаровіч. Потым была Першая сусветная, грамадзянская вайна, Белая гвардия і паход у Варшаву разам з Тухачэўскім. У Польшчы Дучыц трапіў у палон і праз нейкі час апынуўся ў нямечкім Эрлангене. У Нямеччыне малады мастак і знайшоў прымянянсьні таленту. Ён пісаў акаралі, вырабляў паштоўкі ды здаваў у мастацкі салён. Працы ішлі нарасхват.

У 1921 г. Дучыц вярнуўся на бацькаўшчыну. Пасяліўся ў Менску, дзе паступіў на службу начальнікам аддзела пры чыгунцы. Ад тae пары горад стаў для Дучыца ўсім: месцам хаханьня й шлюбу, мірнага щасцілілага жыцця, творчага сталення. Гэта быў Менск абаўленыня, беларусізацый электрыфікацыі, імклівага будаўніцтва й шалёнага квітнення... Вобраз столицы 1920-х—1930-х М. Дучыца застаўся адным

Але з мастаком мусілі лічыцца. У 1935 г. у Менску адбылася ягоная пэрсанальная выставка, яго з поўным правам лічыл адным з пачынальнікаў нацыянальнае школы пэйзажынага жывапісу. Падчас Дэкаады беларускага мастацтва ў Маскве 1940 г. прэса паважна пісала пра пэйзажы Дучыца, зважаючы, што без ягона-га даробку беларуское мастацтва ўявіць неможна.

Падчас нямецкай акупацыі менавіта Мікалай Дучыц ачоліў гарадзкі аддзел «Kunst-Art». Мастак зрабіў шмат дзеля падтрымкі беларускай культуры і калегаў, каб тва не памерлі з голаду. Мастак рэгістраваўся ў аддзеле, атрымлівалі заробкі, прадуктовыя карткі. Высока цаніў творчасць М. Дучыча і кіраўнік чы-

Мікалай Дучыц (1896—1980)
нарадзіўся ў Любчы (Наваградчына). Яго мастакоўскі талент быў зауважаны яшчэ падчас вучобы ў Наваградзкай павятовай вучылішні.

Мастацкую адукацыю атрымаў у Пецярбургу. У 1916 трапіў у царскую армію, пасля ў Чырвонасавойска. Па дэмабілізацыі жыў у Менску. Маліваў беларускія краявіды, венцы, Менск, гісторычныя помнікі Беларусі. Яго карціны ёсць у Мастацкім музеі, прыватных калекцыях Беларусі і замежжа.

Арт-кавярня «Фальварак Добрая мысль»
месцыцца па адрасе: Менск,
вул. Магілёўская, 12.

Менск Мікалая Дучыца. Ніжні Рынак — сёньняшняя плошча 8 сакавіка.

вільнага кіраўніцтва Беларусі Вільгельм Куб.

Дзякуючы намаганням Дучыца ў Менску ўдалось наладзіць паўнавартаснае мастацкае жыццё. Мастакі бралі удзел у выставах, якія праходзілі ў памяшканні Опэры, пры ўмове, што кожны прынесе на менині як тры работы на вольныя тэмы.

Багата было зроблена і дзяля ратаўання старасцьчыны, помнікаў дойлідстваў і сакральнае мастацтва, якія пасля дутага савецкага панаўнія былі ў лядашчыні стане. Дучыца браў удзел у адмысловых камісіях, што ствараліся з мэтай вырашэння лёсу помнікаў, якія ацалелі па бальшавіках.

Натуральна, што пасля вайны сталіністы не моглі дараўніць мастаку ягонае беларускасць. Яго арыштоўвалі, шматкрошы дапытвалі. Ён здолеў выжыць. На павансі час прыпадае вялікай колькасць тэматычных пэйзажаў Дучыча, у якіх мастак фіксаваў тысы разбрзрэнні, што нарабіла вайна ў ваколіцах Заслаўя, Радашковіч. Менску. Але перадусім Мікалай Дучыц ствараў Менск. Свой улюблены Менск. На прыканцы 1950-х ён іноземца да тэм стаціцы. Ужо залечанай. Тады ёй была створана ім найбольш дасканалая зоры зімовых менскіх краявідаў. Гэта Менск, які застанецца назаду.

На вялікай выставе 1967 г., прысьвечанай 70-годдзю мастака, было прадстаўлена больш за паўтары сотні ягоных твораў. А ў 1973 г. нізка ягоных зімовых краявідаў з 10 карцін была выстаўлена ў Японіі. Напрыканцы жыцця слава ўжо была вельмі блізкаю. Але... за савецкім уладамі Мікалай Дучыц так і застаўся *не свайм*. Хоць, бадай, няма больш мастака, які настолькі быў свой для Менску.

Пляменыница Якуба Коласа

Соф'я Іосіфаўна Семяняка,
пляменыница Якуба Коласа,
дагэтуль працуе
эккурсаводкай
у музэі ў Мікалаеўшчыне.
Яе лекцыі
унікальныя:
насычаныя
цытатамі,
жывымі
згадкамі,
радзіннымі
ўспомнінімі
аб родным
дзядзьку ўсіх
беларусаў.

Глючны Магілёў

Наймаверная энэргетыка новага магілёўскага року. З гораду на Днепры вярнуўся Сяргей Будкін.

Каб трапіць у магілёўскі клуб «Джокер», трэба стаяць з паўгадзіны ў чарзе. Мілыяціны фільмуюць на тоўшчы, п'яваваты падлеткаў выводзіць: «Ня будзе табе сеньня «Глюкаў». Сеньня ў горадзе вялікая пафэс — мясцовыя топ-каманды «Глюкі» прэзэнтуюць свой першы альбом — «Німапод».

У зале набілася чалавек 400, хоць па мясцовых мерках квіткі дарагія (10 000 руб.). На канцэрт

прыехалі з суседніх мястэчак ды некалькі цікайных з Менску. Напачатку па чарзе граюць каманды, блізкія гурту ідэйна і стылістычна. Публіка трываема, але рапто нехта не вытрымлівае: «Дайце «Глюкаў» нам!»

У Магілёве пад 100 камандаў, чверць з іх маюць сякую-такую напульярнасць. Віталь Шум, кіраўнік магілёўскага творчага аб'яднання «Цэнтар жывога року», кажа, што рок-жыцце ў горадзе віруе — на месяц адбываецца пяць-весем канцэртаў. Дзякуючы ахвяраваным (кошны сябар аўяднання плаціць на мясяц 5000 руб.) гэты рух і трымается. «Цэнтар» можа дазволіць

себе запрасіць зь Берасця ў «Сынцу» і з Казахстану «Адаптацию» — аплоціць дарогу ды яшчэ заплаціць за канцэрт. І такая суполка не адна. У гэты ж дзень у госьці да іншай магілёўскай каманды «Таварыши Маўзэр» прыехаў гурт «Тарпач» і «Свабодны гэтатар» Халезіна. Сваю нішу займаюць мэталісты, панкі, барды. Нармальная канкурэнцыя, толькі ніяк скансалідавацца групouкі ім могуць, нават ігнаруюць адна адну.

Аўяднальнную функцыю выконвае хіба мясцове «Наше радио», фармат якога не падобны на менскі FM-станцы. На хваліх філіялія расейскай радыёстан-

цы можна пачуць песні ўсіх магілёўскіх каманд. Таму моладзь з задавальненнем падпівае «Авангардіколе» — культавай мясцовай групе, а першую песню «Глюкаў» пра «ападкі, дажджы і панкай» ведаюць усе.

«Глюкі» ёфектна глязіянуть на сцэне, нігледзячы на мінорны настрой у песьнях («Святлая ня будзе!»), басіст Раман весяліцца народу ва ўжо народнай манеры «каля Саша і Сірожа». У свой альбом «Глюкі» вырашылі не ўклопчаць некалькіх сваіх вострых песьень — каб працягваць нармальнасць існаваннія і далей. Колінінга «клюбнага» гіта са словамі «Дзікія табе, бацька, за тое, што ты ёсьць, // Дзікай табе вялікі! // Ты такі здаровы, ты такі лось, // А мы, твае дзеці, — дыстрофікі!» музыкі вырашылі нават на гранцы на канцэртах. Вакаліст Леша і аўтар песьні Раман кажуць, што ня

хочуць «куляпацца ў палітыку». Рома кажа, што сыцагі і лёзунгі іх не вайдзяць.

Беларуская мова ў песьнях — душэўнае памінельне. Хлопцы па жыцці разеўсякамоўныя, але як садзяцца за напісаныя песьні, дык выходзіць па-беларуску. Энэргетыкі ад іх зыходзіць наймаверна, а тое, што адбываецца ў залі на песьнях «Хмарачосы», «Панкі ў горадзе», «Святлая ня будзе!», не на кожным канцэрце «N.R.M.» здраўецца. Магілёў любіць «Глюкаў», песьні іх і паважае. Гэлага яны дамагліся самі — несุпиннай працы (началі ў 1997 г.), канцэртамі і сваіх унікальнасцю. Апошнія песьні канцэрту — «Бывай» — вызывае съязь замілавання: «Бывай, мой родны край! // Ты песьні мне ссылаві! // Я буду тут ліжаць у брудзе, // Жыве зямля маіх бацькоў!»

Сяргей Будкін

Азаронак заняўся гісторыяй

Натхнёныя «Найноўшай гісторыяй», беларускія тэлеканалы заніліся здымкамі гісторыка-дакументальных сэрыяў. Паводле звестак «НН», АІР, СТВ здыманоць кінаэрэс беларускай гісторыі, а БТ запусціла ў вытворчасць ажно два праекты.

Сцэнарны плян аднаго з іх — «Летапіс часоў» — трапіў у рэдакцыю «НН» разам са зваротам за подпісам намесніка старшыні Белтэлерадыёкампаніі Юр'я Азаронка. У звароте 10-сэрыйны «Летапіс часоў» характерызуецца як «асноўны ідэялагічны праект Белтэлерадыёкампаніі, закліканы спрыцьця патрыятычнаму выхаванню грамадзянай». У самой НДТРК наконт камэнтараў адмалююцца. «У нас такій інфармацый няма», — заявіў супрацоўнік прэс-службы. Праўда, палкам прыкрыць «ніевядомыне» ён ня змог, прагаварыўшыся, што праект будзе сэрыялам.

Што маюць працававаша тэлегледачу «беларускія Парфёнавы? Праект ахоплівае величэны ізрэяд — ад IV ст. да канца XVIII ст., далучненія Беларусі да Рәсей.

Аўтар сцэнарнага пляну камандыдат гістарычных наўкі Вадзім Гігін, уключыў у фільм і згадкі пра загадковую славінскую краіну Артанию, пра якую пісалі арабскія падарожнікі, і полацкага князя Валыдмара, пра якога скандынавская сагі казали, што ён змагаўся з готамі Тэадорыхам. ВКЛаўская гісторыя цудоўна ўпісваеца ў «асноўны ідэялагічны праект Белтэлерадыёкампаніі»: станоўчымі фарбамі малююцца Гедымін і Альгерд, князь Канстанцін Астроскі і Мікалай Радзівіл Чорны. Ніякага адмаўлення беларускасці вілкапілотскага прырэды: гэта наша гісторыя, і Статуты пісаныя нашай мовай, і наш Сакрина... Пакуль справа ў фільме не даходзіць да правасласці.

Ніяма веры, апрача правааслаўя, і журналісты БТ — палымніяя адзінты яе. Ізноў паўтараенца гісторыя пра «Георгія Скарыну, які стаў каталіком, каб пацупіць ўніверсітэт». І што ў ролігійных закалотах XVII ст. вінаватыя ўніяты з рыма-каталікамі (асабіўна ўрага — езуітам). Дасталося і Язэпнату Кунцэвічу, які дамогся каралеўскага ўказу, што «збаранія ў праваслаўным малітца на ўласных дамах і нават пунях».

Гэтым тлумачыцца празімерны сантымэнт туўзішага наслеўніцтва да Рәсей: «уцекі» беларусу у Рәсей ад ролігійнай перасыледу падчас «невядомай вайны» XVII ст., «кузыданыне» пры Кацярыне II. Зверстыя расейцаў у Беларусі падчас вайны 1654—1667 гг. тлумачна тым, што не было за імі царовага нагляду: маўляў, началіся пасыль таго, як цар вярнуўся з вясінага паходу ў Москву. Асоба правааслаўнага япіскапа Георгія Кацкага падаенца толькі ў становічым асьвятыні.

Застасця адно толькі чакаць, які ж тэлепрадукт мы ўбачым у канцэртовым выніку: ад мантажных нажіжніц часам залежыць напамат болей, чым ад апэратарскай камеры.

Аркадзь Шанскі

Корань нашага року

Славу Кораню — 50

Сола Вячаслава Кораня лёгка пазнаецца. Спачатку ён кідае ў залі нізкі гітарны гук. Гук расыце, запаўняе сабою наяўную прастору, вібруе, узъносіцца да ссысту. Потым пальцы кранаюцца з месца, нязмушана прабягаюць грыф з канца ў канец, намацаюцца патрэбнou гармонію, паланяюцца яс, спіяночна вакол сеткu з гукаў, беручы ўсё шырой і шырэй, раптам — вылет у іншую танальнасысь, на фіялкеты, абрэу. Эмоціі абрынаюцца на слухачу з канцэртнай апаратуры. Твар Корані застаецца непрабівальна беззмянітым. Ягонае сола — я спосаб самазахаплення. Хутчэй неабходнасць выказацца. Толькі «Уліс» да Кораню магчымасць не маўчап. «Гэта мой апошні праект. Я зъ яго нікуды не пайду», — кажа Корань. «Уліс» дае яму магчымасць заставацца сабой. Як і Корань «Улісу». У гурte могуть зміняцца бубначы-басісты, гэта ўсё неістотна. Бе ёсьць дамінанта: Слава Корань, ягоная гітара, ягоны ціжэнныя чамадан-працэсы з надпісем «Ulis». Траба бачыць, як Слава лёгчыцца памахае ім, ідучы на канцэрт. А канцэртага мала, а FM круціць хлястовы-смолавы, а вечная патрэба ў грашах цікі. «Ты што думаеў, я б тэхнічна ня змог іграць іншую музыку?» — прыўзўніў раз брыво Слава, калі загаварыў пра апапененне рокераў. У беларускай

культуры была асока, роўная сваім нежаданьнем дастасоўвашца да abstavinaў, нават калі ўсё супраць цябе. Ларыса Геніон.

Ты — Пан зямлі,
Я — пан свайго сумленья,
І нада мною ты не гаспадар...

Верыце ці не, гэта любімы Коранеў верш. Слава Корань — наўпрасты чалавек. Ён памятлівы на старыя крыды, гіэрпратрабавальны да сваіх музыкаў, ён ужайліва чытае ўсё напісанаса пра яго «Уліс». І, капіш яго так, можа прыўзыць ў рэдакцыю высьцягільца адносіны. Корань нязручны, бо на мірыцца зь цэплым месцам рок-дизайру. Ня лічыць «Танцы на даху», якія зрабілі «Уліс» каралём нашага року, найдлішым альбомам. Корань іду далей. Ён у руху. Ён чытае каталёгі, каб разыбірацца ў найноўшай музычнай апаратуры, ён слухае сувесную музыку, ён запісвае маладыя гурты, ён рэптуе. Музыкі, якія граюць ціпер ва «Улісе», — па гадзю иму як дзеци. На яго канцэртрах багата моладзі, якай ніколі на чула «Чужаніцу» і «Краіну доўгай белай хмары». Корань гэта не напружжае. Ён піша новыя песьні. Ягоная Ітака яшчэ далёка. Яму толькі піньдзясяць.

Сяргей Мікулевіч

з усіх старон

Нямецкай

Супраць ангельскай

Многія сібры Таварыства выступаюць на толькі ў абарону нямецкай мовы, але і супраць гегемоніі ангельскага слова ў Еўропе. Так, у апошнім нумары газеты таварыства «Моўныя навіны» (аналіг «Нашага слова») аўтар Бэрнд Мей называе ангельскую «сусветнай мовай з сымдромам Гары Поттера» да піша: «Калі ў брытанскіх калёніях была ўведзена мова каленістай, то найрасціцейшая запаса слоў хапала, каб даваць загады місіямовому насельніству. Нікая іншая мова не даемагчыласці так выдатна абслугоўваць самыя нізкія ўзроўні яе выкарыстанні».

Родальд Дзоамэль, старшыня Бэлгійскага саюзу германісту і сібар THM, кажа: «Вывучэнне ангельскай мовы як першай замежнай вартага забараніць у школах на ўсёй Еўропе».

Да тыхіх радыкальных акэнціі Нямецчыне схільна адзінкі.

Аднак цікава, што калі нядавна на найбуйнейшай нямецкай табліці «Більд» з'ямысьці на першай стронцы вілізін загалавак «ЭЗ адмаўляеца ад нямецкай мовы», рэакцыя была падобная да той, яку выклікала рашэнне «Нямецкай хвалі» вяячыца па-расейску: масавае абурунненне інтэлігэнса. Правда, навіна акказалася звычайнай газэтнай вуткай — кіраўніцтва ЭЗ адразу запэўніла неміцу, што іх мова і надалей будзе выкарыстоўвацца ў справаводстве на адным узроўні з ангельскай, застаючися

адной з працоўных моў кіраўніцтва ЭЗ. Таму крывіца душы ёзярчыноўнікі, у першую чаргу нямецкія, калі выказываюць здзіўленніе тым, як беларусы абураючы эўрапейскай моўнай палітыкай, — гэта сутыкацца ім добра знаёма.

Нямецкі Бушлякоў

Мэгазадача беларускіх мовазнаўцаў — зрабіць мову цікавай, гарачай тэмай для дыскусіі ў грамадстве. Для гэтага вартага па-

Калі сутыкаюцца мэнталітэты беларусаў і неміцу, дык гэта ў іх стаўленыні да роднай мовы.

Ліяль інтэрнэт-кнігарні «Amazon» у рэцэнзіі на кнігу Зыка. Бастыян Зык мае талент пісаць пра прафлему суфікса так, што немцы надрываюць жывоцкі са съмеху. І чырвонай ніткай праз Зыкавы кнігі і артыкулы праходзіць думка: калі размаўляеш па-нямецку, дык размаўляй менавіта па-нямецку. «Той, хто дадае да свайг мовы ангельскі гарнір, спрабуе паказаць сваю абаронанасць і сучаснасць». А таксама адмежавацца ад тых, хто яго не павінен зразумець, бо на самай справе иму няма чаго сказаць», — кажа Зык на сайце часопісу «Шпігель» у сваёй калёнцы «Zwiebelfisch» (можна перакласці як «Памылка друку»), аналагу «Жывой мовы» ад радыё «Свабода». Амаль як Юрас Бушлякоў.

Немцы — што тыя беларусы

Калі дзе і трэба шукаць пункты сутыкнення мэнталітэту беларусаў і неміцу, дык гэта ў іх стаўленыні да роднай мовы. Немцы, як і беларусы, саромеяцца становіцца на яе абарону і шчыра дзівіцца, што замежнікі жадаюць яе вывучаць. Абодва народы не наважваюцца адкрыць і горача любіць свою мову. І ў Нямецчыне, і ў Беларусі той, хто выступае за абарону мовы, рызыкне зарабіць кліммо «нацыянал-фашиста». У абудух выпадкаў незаслужана. Прывыкні гэту адсолютна розныя, а прафесіі падобныя.

«Нам патрэбна нешта наўштат мўнай паліцы, якая б па-сабору, але дакладна ўказала на памылкі ды накладала штрафы», — піша нямецкі фі-

Бастыян Зык напісаў супэрэстэзлер пра нямецкі суфікс.

уласнай краіне.

Так, на грамадзкіх радыёстанцыях WDR-2, SWR-1 ды NDR-2 гучыць усяго калі 10% песень на нямецкай мове. Тут, падобна як і ў Беларусі, лічыцца, што нямецкія съпевы ня могуць быць на камэрц прыбытковымі.

Нягледзячы на неймаверныя па нашых мерках інвестыцыі да ганаары, нямецкамоўная музыка няіснуе на сабе яким праўніцтвам. Калегамі з-за Ля-Маншу. Вос, напрыклад, англомоўная поп-дзвіга Сара Конар. Ці шмат хто ведае, што яна немка? У англомоўнай прасторы яе лічачацца ёй, як у Расеі ту самую Натальлю Падольскую.

У моўным сэнсе немцы — тыя ж беларусы. Прауда, ім лягчэй, бо яны сваёй мовай усё-такі карыстаюцца. Але і цяжэй, бо нямецкая мова пазабўлена таго салдка-шчымлілага прысмаку навіны ды забароненасці, як беларуская.

Даводзячы немікам важнасць для беларусаў абарони роднай мовы, вартага ўлічаць тое, што яны пераносяць сваё стаўленыне да ўласнай мовы на нас. Для іх мова — не сцяняцца, а прылада, як для салдата вінтоўка. Але калі іншыя народы ні лічыць за грэх ту вінтоўку чысьціць ды з гонарам паказваць яе сібрам і гасціям, дык немцы намагаюцца пра яе згадваць як мага менш. Па зразумелых прычынах. Хаця б таму, што ў 1930-х гады мінулага стагодзьдзя ў Нямецчыне спачатку таксама было слова. Для немца абараніць сваю мову — непалітэрэктына. Яны лічыцца гэта кепскім тонам і рэтраградзтвам, а то горш — прайавай нацыянализму ды ксэнафобіі. Тоэ, як стаўіцца да мовы THM, — на правіла, а выключэнне.

ТыХ, хто яе ўжывае»

толкі тады, калі таго жадаюць носьбіты мовы.

«НН»: Калі мова памірае?

ГД: Съмерць мовы пачынаеца ў той момант, калі яе носьбіты перастаюць сумленна намагацца называць сваімі словамі новыя рэчи іх хаті і спрабаваць асміляваць, перарабляць на свой лад запазычаныя замежныя слова. Можна называць съмяротна хворай тую мову, калі ў ёй больш немагчыма дакладна адлюстроўваць важныя наўкуваки, культурныя ды гаспадарчыя зыўцы. Мова пачынае паміраць, калі з'е больш не перакладаюць на іншыя мовы. Але ўласна съмерць мовы прыходзіцца толькі тады, калі памірае апошні чалавек, які на ёй размаўляе.

«НН»: Што такое мова для народа?

ГД: У першую чаргу — агульны сродак самадэнтыфікацыі і салідарызациі ў сучаснасці для стварэння супольнай будучыні на грунце прымання агульнага мінуета. Народ — супольнасць людзей, якую аўдзіна агульны лёс. Мова перадае самыя важныя рысы, агульныя для ўсіх прастаўнікуў гэтай супольнасці. Таксама мова — сродак паразуменіца і спазнаваць съвят. Ядронная, замежная мова можа выкарынтаць толькі другую функцию, але не першую. Па-моіму, па сэнсе хутчэй наадварот. І тое не напоўніць. Мова іншаша народу можа выкарыстоўвацца для пе-

Прафэсар Герман Дытэр — сібар праўлення Таварыства нямецкай мовы. *(Verein Deutsche Sprache)*. Мае ступень доктара науак, якую атрымаў за дасьследаваны ў галіне біхіміі. Працуе асэksykolaiga u адным з вядучых дасьследаваных інстытутуў пры федэральным урадзе Нямецчыны, дзе сочыць за чысьцінай вады, паветра і глебы. А ў волыні ад працы час — за чысьцінай роднай мовы.

радачы назапашаных ведаў (апошнім часам найбольш эфектыўна ў сувязі з гэтым заўспечвае ангельскую мову), а вось для стварэння новых ведаў, для творчасці належнасті прыдаецца сваё роднае слова.

Гутарыў АК

СЛУХАЙЦЕ РАДЫЁ «ПАЛЁНІЯ»

У Познані зьбіраюць подпісы

Беларускі Культурна-Асьветніцкі Цэнтар у Познані сумесна з Незалежным Студэнцкім Задзіночаннем (Познані) пачаў збор подпісаў супраць вінтоўнага падзела «Deuthe Welle» ў Беларусі па-расейску. Збор подпісаў спалучаны з інфармацыйнай акцыяй вакол вінтоўнага ў Беларусь і нямецкага падзходу да беларускага пытання.

Пляніруецца правядзенне акцыі ва ўсіх вышэйшых навучальных установах Познані з біорам больш як тысячы подпісаў, якія будуть перасланы ў Эўрапейскую Комісію ды фынансаваны радиёстанцы.

Завяршэнне збору подпісаў адбудзецца 16 снежня на маніфэсты з наўгоды Дня салідарнасці.

Эўрязвяз спакойна ставіцца да птушынага грыпу

Стала вядома, што вірус птушынага грыпу, ідэнтыфікаваны ў Румыніі, небясьпечны для людзей. Аднак Бру塞尔 не зьбіраеца ўводзіць дадатковых сродкаў бяспекі. ЭЭ вырашыў, што дастактовым з'яўліяцца меры, прынятые рабочай групай.

Эўрапейская камісія рэкамендувала краінам — сібрам вынічальніц зрогіёны высокай рызыкі ікам аддзяліць даўную птушку, ды адзначыць яе ідэяльнай віртуознай птушак. На гэтай тэрыторыі рэкамендуецца трывалыя свойскія птасці ў сувязі з чыннай памішканай забаранай. Але аб конкретных дзеяннях кожнай краіны павінна вырашыцца самастойна.

Пакуль што вэтэрынарныя службы Польшчы не знайшли ў краіне вірусу птушынага грыпу.

Турцыю прымуць за чыстасардечнае прызнанье

Эўрапарламэнт вырашыў, што ўсюа прыняцца Турцыі ў Эўрязвязе мусіць быць, каб kraіна прызнала віну за масавыя забойствы армян падчас Першай сусветнай війны. Рэзын армян у 1915 г. у Турцыі лічыцца вельмі дадзіцкай тэмаю. Большасць краін съверту лічыць, што туркі забілі тады пубтара мільёна армян. Аніка сцвярдждае, што гэта колькасць на пяць разоў пераўальшана, а армян загінулі ў баях падчас расстрэлу.

Паводле Беларускай службы Радыё «Палёнія»

Аляксандар Мілінкевіч: Сіла бясыцьльнага

Новы лідэр апазыцыі съпіць у мікраутобусах.

Адзіны кандыдат ад дэмакратычнай сіле Аляксандар Мілінкевіч рабіць стаўку на паездкі на краіне і асабістымі сустрочы з выбарцамі. А ўлады — на запалохвальніне. За Мілінкевічам неадчіна ходзяць гілі з відракамірамі. За вами калі небудзе падпідлід? Уявіце сабе: месяцамі жыть пад наглядам. На пэўную, ісыхалягична вытырмаша гэтую ціжку (Але ж гэбесціка палітхналёгі!)

У дзень Мілінкевіч праводзіць дзясяткі сустрэчаў. З дванаццацю, трыццацю, але найчасцей — з парада чалавек. У выніку за 24 гадзіны ён пацікае дзянь сотні рук.

Іншыя прэзиденты на прэзыдэнтства бурчаць. Акадэмік Аляксандар Вайтовіч: «Але сустракація тра было бы неік шырокі. Трэба пыраі неік браця». Уладзімер Колас: «Інфармація пра гэтую паездку і тым больш пры ях вінік практична няма. Безумоўна, агульнае ўражаньне, чакай, што ўсё гэта будзе мацнейшай. Мы маем тое, што маем. Восе гэтую паездку з загадом вынікам і ўсё астатніе. Но вось пра-ста такі паездкі па правінцыі — гэта вельмі, вельмі мала».

Ніхто з крэтыкаў ні кажа, дык што ж рабіць.

А Мілінкевіч прызначаўся насыля абрачных, што ягоны ідаль палітыка

— Вацлаў Гавал. З сымбалічнай сустрочы з Гаўлам у каstryчніку А.Мілінкевіч і начальнік сваю прэтэндэнцію дэйнісць.

У 1978 годзе, за 11 гадоў да Аксаціяў рэвалюцый, Гавал напісаў сваё знакамітасць «Сіла бясыцьльных». Аб тым, як важна жыць у праўдзе, калі вакол пануе хлюстка.

А Мілінкевіч лічыць, што ў супу-ацы, калі апазыцыя скутая па руках і нагах, а ўлада рытуеца зусім не да выбараў, яму важна проста па-казаваць людзям. Каб тыя хоць зда-лікі бачылі: алтарнатаўва ёсьць, да яе можна далучыцца. Астаянне зробіць сіла бясыцьльных, спадзенцца.

Што з гэтага выходзіць? З рэгіёну паведамляюць нашы карэспон-дэнты.

У тэатры зладзілі авацію

Падчас паведамлення Гомелю новы лідар апазыцыі Аляксандар Мілінкевіч разам з жонкай Інай паглядзеў у тэатры апера і балета Штраўса «Жанчына-каждан». Па заканчэнні імпрэзы А.Мілінкевіч нікіраваўся да актораў з кветкамі (даречы, ен быў адзіны, хто пада-рыў кветкі). Гледачы, пазнаўшы яго, зладзілі авацію.

Жлобінскія жарсы

Калі Аляксандар Мілінкевіч на-кіраваўся ў Жлобін, у гатэлі «Юбі-лейны» рагтоўна была знятая броня, у іншых гатэлях «не аказала-ся вольных месцоў». Столкі тури-стай, разумецце, адведваў Жлобін.. Начаваць А.Мілінкевічу давілося на кватэры аднаго з актыўістаў.

У дзень аказаўшася зачыненым «з тэхнічных прычынаў» музеі, где музікі прайсыці сустречы, а пазней ля прахадной Беларускага мэ-талоргічнага завода два мікраутобусы з камандай Мілінкевіча былі забляканыя легкавікамі сілэцслужбай і фурой. З ях выйшлі маладыя хлопцы спартовага выгледу і спрабавалі спраўляваць бойку, што дало б падставу выклікаць міліцыю і затрымашь усіх на некалькі гадзін.

На дарозе ў Менск, пад Бабруй-скам, кіроўцаў Мілінкевічавых мікраутобусаў «ін'утралізавалі», забраўшы ў іх праваў нібыта за пе-равыншыне хуткасці.

Прэтэндэнт-нелегал

У Берасці міліцыянты склалі пратокол на дэмакратычнага актыўіста Зымітра Шыманска, які на-ладзіў сустрочу з Мілінкевічам у прыватнай хане. На яе, даречы, сабралася 70 дзясяткаў берасцейскай інтэлігэнцыі. Артыкул — несанк-ціянованы сход.

У Берасці машыну А.Мілінке-віча затрымлівалі чатыры разы — нібыта ў рамках вышуковай атгра-цыі «Нелегал». А калі А.Мілінкевіч падарыў дзіячаму прытулку вон-ратку ў ідэакасеты з мультфіль-мамі па-беларуску, супрацоўнікі АБЭЗ запатрабавалі касеты на пе-рагляд — «каб не было ніякага не-видомага зъместу». Цяпер звмест дзіячных казак «Папялушка» і «Прыгажуна ў сонным лесе» супра-ціўнікам АБЭЗ вядомы.

З таких ситуацій складаецца вы-барческі турнэ кандыдата ад апазы-цыі. Такая яна, беларуская дэмак-ратыя.

Гарады, якія наведаў Аляксандар Мілінкевіч

Мікола Бугай,
Яўген Васілевскі

Кніг@ноша єратуе нацыю

Гістарычны досьвед съведчыць, што забарона друку можа прывесці зусім да іншых выніку, чым на тое спаджоца ўлады. Тут важна, каб у грамадзтва хапіла рашучасці і здольнасці да самаарганізацыі. Піша **Алег Дзярновіч**.

Я заўжды засыперааго калег ад мадэрнізацыі гістарычных падзеяў — можна лёгка трапіць у паствау самападману. Але ў межах аднаго гісторыка-культурнага рэгіёну ў розныя іздвары сапраўды могуць адбывацца аднанайпныя зъявы. Гісторыя XIX — пачатак XX стагодзьдзя адметная ў нашай частцы Эўропы і ўсікам нацыянальнага друку, а таксама грамадзкай актыўнасці паследнім часам падтлурхнучь народы імперыі ў абдымкі афіцыйнай расейскай культуры.

Рэакцыя Захаду

Пасля здушэння паўстання 1863—1864 годад водгукі ў замежнай прэсе пра падзею ў Літве стала зынкаць, пра забарону літоўскага друку ў заходнеўрапейскай рэзістынцыі амаль не пісалася.

Вылучаецца некалькі прычын таго, кога становішча справаў: забарона літоўскага друку грунтавалася на неабнародаваных ведамасцях цыркулярах і інструкцыях; у параўнанні з іншымі рэпресійнымі заходамі ўрад забароненія распаряджэніем адносна друку падаваліся не такім ўжо жорсткім і абуразненіем; у адрозньеніі ад паліакаў, літоўці ні мелі свайго «лобі» ў Эўропе; выдатныя даследчыкі літоўскай мовы (А. Шлыжэр, Ф. Куршат, А. Бэцэнбергер) бачылі ў яе асульную на выміранне мову, асаўблівасць якой варты зафіксаваць для наўку; Літва, яблык разладу паміж расейцамі і паліакамі, не «адднялася» на тлі іх канфлікту, пазытыўнісці тэорыі і канцыпцыі палітыка-еканамічных заканамернасціў развіціцца ўмацоўвалі перакананы ў апраўданасці санкціяў дарвиністичнай формулы «выжывання найболіх прыстасаваных» у «Барацьбе за існаванненне»; меркавалася, што да даборт прагрэсу і цывілізаціі ў стане далучніца толькі разытвіць нацы, якія валаходзіць высокім узроўнем ды гнунтасцю мовы, здольнія да адзюватнай адаптацыі ў інтелектуальныя сфory. Таму, маўляў, малыя народы, каб пазбегнуць адсталасці, ды ўзяць удел у матэрэяльным і духоўным прагрэсе, ні могуць не далаўчыцца да вялікіх — хача ў муёнм пляне.

Фэнэмэн кніганоша

У адказ на паўтрыку расейскіх уладаў узімк фэнэмэн кніганоша. Эта досьведчаныя людзі, што тайна займаліся дастаўкай ды распаўсюдом друкаванай па-літоўску прадукцыі з-за мяжы, найперш з Прусіі. Паступова кніганошы пачалі, паводле папярэдніх зяяўкі, розгульна займацца чытальчай таскама пэрыёдкай. Кніганоштва расцінвалася расейскімі ўладамі як кантрабанда, а ў масавай сувязі з літоўскай літаратурай быў культурным героям.

З боку Прусіі мяжа ахоўвалася на нада пільна — па мяжы зонай назіралі звычайнія паліцыйская і жандары. З боку Рэспублікі Міжнароднай варта, якая размыщчала ся ў адну ці дзве лініі. У першай лініі жаўнеры знаходзіліся так часта, што малі грэблю ды чуць адзін аднаго. Другая лінія знаходзілася на некалькі кілометраў ад першай. Уся памежная паласа да-

Кніганоша Вінцас Юшка (1860—1939). Затрыманы 30 сінтября 1894 году з забароненай літаратурай. Паводле царскага ўказу пакараны турмальным зняволеннем тэрнінам на два гады і трохгадовай висылкай у Валагодскую губэрню. 14 траўня 1896 году з нагоды авбяцічнення Маніфэсту пра караніцьця цара Мікалая II амніставаны.

Вось па такіх падручніках (фота ўнізе), на думку ўладаў, мусілі вучыцца літоўцы пасля 1864 году. Менавіта гэты экземпляр лемантара М. Мураўёў накіраваў Цэнзурным камітэтам у якасці збору.

сягала 7—8 км, і патрулі малі тут затрымліваць ды ашпукваць кожнага.

Для выдання забароненай працуўцы выбирайтася друкарні, якія знаходзіліся ў географічнай спрыяйлівай мясцовасці. Асноўная ўмова — каб знаходзіліся блізка да расейскай-прускай мяжы і тым самым былі дасягненымі для літоўцаў, што забясьпечвалі перапраўку літаратуры праз мяжу.

Прускія друкарні добра ведалі, як найлепш падытрымаваць кніжкі і газеты для перапраўкі праз мяжу: шыльдальная ўпакаваныя цюкі — па два пуды кожны — прывозіліся ў нейкую карчму на памежжы ці ў іншую месца, адкуль іх малі заборапіць кнігі. Для таго каб працеўнікі наўсеткі не думалі, што карацькі асобных кніганоштва. Таму што забарона друку не была ў прававым сэнсе належным чынам, аформленая як заканадаўчы акт, кніганоштва часцяком апраўдавалі, карочы толькі за выданні ўніверсальнай афіцыйнай літоўскай літаратуры, на мяжы наймаліся дужжы спрятаваныя мужчыны.

Перанесены праз мяжу кнігі прывозіліся ў зручным месцы, найчасцей за першай лініяй дзяржаўнай мяжы. Адтоль іх вывозілі ўжо самі кніганошы, скаваўшы літаратуру сарод дроў, сена ці нават туруне. На працягу доўгага пляху міяналіся павозкі, коні, яны нават пера-

рушальніках мяжы. Некалькі кніганошоў былі забіты ці паранены.

У самым канцы XIX стагодзьдзя спрабы на кніганошоў і чытачоў літоўскага друку, што прадстаўляліся цару, складалі самую шматлікую группу палітычных злачынстваў вёсёлімі іміграцыі. Толькі ў пачатку XX стагодзьдзя кніганошоў па колькасці апярэдзілі сацыял-дэмакраты і эсэры, удзельнікі рабочых страйкаў.

Сярод затрыманых кніганошоў часам апіналася не толькі літоўцы. У 1898 годзе ў адным з пынкоў быў арыштаваны грабрэй-католік Ена Боба, у якога знайшлі 11 літоўскіх выданняў, у том усіх як аповесць Казіміраса Пакальнишкісa «Абрусцелі». На доніце затрыманы не адмаячылі таго, што ведаў пра антыўрадавы змест гэтых выданняў. Але, паводле ягоўных слоў, ён раздаваў літаратуру мясцовым сялянам таму, што тэя зь вялікай ахвотай чытаў яе самі і зачытвалі ў голас іншым, а ў паддаку гаспадары сялі браставалі кніганошу ды пакідалі яго начавацца.

Урэшце сталі зынкаць арганізацыі, якія аб'яднувалі кніганошоў. Такіх суполак вядома цяпер 25. Іх удзельнікі імкнуліся развіваць інтарэсы чытачоў, арентуючы іх на больш складаную літаратуру пазнавальнага і грамадзкага зместу.

«Нідзе і ніколі літаратура не стваралася ўрадам...»

Палітыка афіцыйных уладаў па амежаваныі друку выклікала няглоду навуковай грамадзкасці і некаторых афіцыйных асоб Рэспублікі Міжнароднай Губэрні. Такіх суполак вядома цяпер 25. Іх удзельнікі імкнуліся развіваць інтарэсы чытачоў, арентуючы іх на больш складаную літаратуру познавальнага і грамадзкага зместу, але не ствараць яе.

У выпадку аткынусці літоўскага грамадзтва па самазбесічычнай непадцінізурнай літаратурой, кампаній пэтыцыі і звароту да ўладаў, акрэсленай пазыцыі многіх вынаўкоўцаў і спрэяльных дзеяньняў некаторых расейскіх адміністратараў мясцовага паходжанья Мікалая II: «Нідзе і ніколі літаратура не стваралася єрадам... Урад можа заахвочваць, паватакроўцаў літаратуру, але не ствараць яе».

У выпадку аткынусці літоўскага грамадзтва па самазбесічычнай непадцінізурнай літаратурой, кампаній пэтыцыі і звароту да ўладаў, акрэсленай пазыцыі многіх вынаўкоўцаў і спрэяльных дзеяньняў некаторых расейскіх адміністратараў мясцовага паходжанья Мікалая II: «Нідзе і ніколі літаратура не стваралася єрадам... Урад можа заахвочваць, паватакроўцаў літаратуру, але не ствараць яе».

Такім чынам, забарона на літоўскі друк прывіла да выніку, зусім супрэцілілі ўсім, якія ўяўляліся як інтыцыярамі. Арганізаваныя супрадавцы, па сутнасці, пазбавілі забарону друку на друк «эксптыўнай» літоўскай літаратуры забяспечылі пашырэніе пісьменнасці, прынамсі, у двух пакаленіньяў, умацавала культурную ідэнтычнасць нацыі і стварыла пэўны адаптатарны інструментар перад аліччам эўрапейскай юніверсалізму, адначасова інтэрвагаванія новую літоўскую культуру ў эўрапейскую.

Алег Дзярновіч (нар. у 1966 у Менску) — гісторык, выдавец, Супрадзяўнік Інстытута гісторыі НАН. Рэдактар часопіса «Atheneum», «Шуфляда».

тэндэнцыі

**Ці можна пражыць
за 67 тысяч
у месяц?**

ЗЫМІЦЕР ПАНКАВЕЦ

Дзяўчына, што прыйшла на маё месца ў школу, атрымала заробак 130 тысяч рублёў. 80 тысяч трэба аддаць на прайзыны да вёскі — яна жыве ў горадзе. Круціцца як хочаш. І гэта трэба ўстаўваць а пятай раніцы, віртасця дадому а шостай вечара. А яшчэ рыхтавацца да заўтрашніх уроکаў і пасправаўвацца адпачыць. Назаўтра ж у школе ізноў будзе калапа на мазгі, што кепкіс вядзеца справа па захвочваны дзіцей да ўступлення ў БРСМ і зусім не арганізуваюцца сівяточныя мерапрыемствы. І гэта ўсё адбываецца ў той час, калі кожны зўралец марыць жыць, як у Беларусі. Прынамсі, пра тое гаворыць на родным TV. Рэдактар газеты дав заданыне напісаць пра людзей, што адмаўляюцца плаціць за кватэр. Натуранальная, ёсьць і такія, хто адмаўляюцца плаціць праць дзяржаве, яны жывуць у шыкоўных кватэрах, ездзяць на новатках машынах, маюць свой бізнес, але прынцыпі не дазваляюць разълічвацца з дзяржавай. Нехта ня плаціць праць алькалагізм. Але пераважная большасць не плаціць з банальнай прычыні — німа чым. Насельніцтва апнулася за мяжой галечкі.

Адна дзяўчына, з заробку якой рашэннем суду вылічвасця 40% у кошт аплаты кватэры, эмацыйна пытасця ў мяне: «Як вы думаце, ці можна пражыць за 67 тысяч у месяц?» Такія заробкі на цяплічным камбінаце.

Аднаклісніца сістры працуе прадавачкай у барысаўскім «Доме гандлю». Даводзіца цэлы дзень стаяць на нагах за прылаўкам. Узнагароджаныне ў канцы месяца складае 120 тысяч. Навошта ж тады тэлевізійная хлусня, калі такія заробкі паўсяль?

Пачаліся першыя маразы. Гандляркі вулічных намётатў ўсё старанней закутваюцца ў зимнюю вопратку, спрабуючы сагрэцца цыгарэтамі і кавай. Маладзейшая гады на два гандлярка кліча: «Пацан, закурить нет?» Яна мае на тое права, бо нигледзячы на ўзрост, нашмат болей зьведала за мяне ў жыцці. Я ніжкавата цісну плячымі: «Не палю...» І чамусыці на душы становіща не камфортна ад разумення таго, што я ні змог хоць несік дапамагчы дзяўчыне. Дома ёй давадзенца вырашаць куды больш значную дылему: як пражыць цэлы месяц на 50 далаўра.

**Зыміцер Панкавец,
Кастрыца**

Урачыстасці ў катэдры

Галоўная каталіцкая сівяточна Беларусі — архікатэдра Найсвяцейшай Марыі — 10 сінкія адзначыла чарговы этап албудовы. У прысутнасці шматлікіх гасцей быў каранаваны абраз Імі Марыі Беззаганна Зачатай. Святочную Імшу, падчас якой каранавалі абраз, а таксама асвяцілі рэканструяваны аўтар і новыя арганы, атрыманы ў пад-

рунку ад епіскапату Аўстрый, вёў кардынал Казімер Свентак разам з аўстрыйским біскупам Эганам Капэляры.

Звычай каранаваць абразы ўзынік у XVI ст., яшчэ праз стагодзьдзе Папам быў запрэдкіны спіцыяльні абрад каранаванія. З таго часу карануюць абразы, якія маюць багатую і праслаўленую шматлікімі цудамі

гісторыю. Менскі абрауз ня мае пакуль доўгай гісторыі і прыкладаў пудатворнасці. Тым не менш, асьвячаючы ікону на плошчы Святоға Пятра ў Віцебску, Ян Павал II выказаў жаданіне, каб ён быў каранаваны. Каталікі бачаць у гэтым «знак даручэння Касцёлу ў Беларусі і ўсяго нашага народу апецты Багародзіцы».

Урачыстасць падзея сабраў ў катэдры мноства вернікаў. Присутнічалі прадстаўнікі ўладаў і дыпламатычнага корпусу.

Сямён Печанко

СЪЦІСЛА

Што такое «адзінство»

Роднай мовы ў барысаўскім жыцці робіцца ўсё меней. Нават Сяргей Салаш апошні свой самвыдавецкі праект «Печы сёньня» зрабіў дзівнохмуальным. Што тады казаша пра раённую вэртыкалі ці простых месцыціаў, стараннямі якіх беларуская мова набывае выродлівія формы. Дыспэтчарка аўтавакзалу, анансуючы маршрут па-беларуску, звязычай кажа: «Аўтобус на

Халопенічы ідзець праз Барань, Траяноўку». Алс канчатковая зъбівае са здаровага глазду адрес электронной пошты барысаўскай раёнкі: adzinstvo@mail.by. Паслыя такіх шээрӯраў шыльдакі ў барысаўскім РАНА, дзе слова «адзін» пішацца з адной літарай «д», падаюча нянінным жартам.

**Расейская глыбінка
Барысаў**

Пабачыў на старых вулках

старога места групу расейскіх кінэматаграфістаў на чале зь Дзмітрыем Астраханам, які, дарэчы, нарадзіўся на Крупішчыне і неаднаразова гаварыў аб невыгумачальняй творчай аўры, якая існуе ў Барысаве. Тады падумалася: нарэшце наша горад адностроюць у кіно. Аднак надзея на спраўдзіліся. Аказалася, што кіно здымасцца пра расейскі правінцыйны горад, а Барысаў быў выбраны месцам для

здымак, бо фільмаваць у Беларусі танціней, чым у Цвягры ці Смаленску.

Шырокая Расея, а адступаць няма куды. Адзінную беларускамоўную шыльду на тры вуліцы, дзе вяліся здымкі, «Аддзяленне сувязі», расейцы прадбачліва заклеслі.

Пакістанскі дыялект

Днямі ў Барысаве падчас акцыі «Нелегал» быў затрыманы трох грамадзяніні Пакістану і два Індіі, што кіраваліся ў Эўропу па салодкае жыццё. У інлегалаў грошай не было, але была торба, набітая цукеркамі ды шакалайдам. Небаракі не гаварылі ні па-ангельску, ні па-расейску, ні нават на хіндзі, а, як назічыў перакладчык, якога знайшлі ў Менску, толькі на рэдкім дыялекце, што суптракаеца на пакістана-індыйскай мяжы.

**Зыміцер Панкавец,
Кастрыца**

**Баранскі «Бангагор» —
помнік прыроды**

Аршанскі гарыўканкам абвісыціў батанічным помнікам мясцовага значэння сасновы парк у Барані. На плошчы калі 10 га тут растуць дрэвы больш чым стогадзовая ўзросту. Ціпер у парку забаронена єздзіць на аўтамашынах, пасыціц жывёлу, выгульваць сабак, паліць вогнішчы. Тэрыторыя парку будзе добраўпарадкаваная. Пытаныне пра неабходнасць зберажэння ўнікальнага кутка прыроды ўзыялі яшчэ летасць депутаты-дэмакраты Баранскага гарсавету. Яны ж наладзілі ў ім і некалькі санітарна-прафілактычных акций. Дарэчы, бор у Барані зьяўляецца менавіта тым месцам, дзе ўлада дазваляюць грамадзянам ладзіць пікеты да сходы.

**Яўген Жарнасек,
Ворша**

**Кожны другі —
злодей**

Паводле звестак Служкага РУУС, за здзевішь месяцаў на тэрыторыі раёну учынена 982 крымінальная злачынства, з іх 678 склалі крадзіжы маёмысці грамадзян. У горадзе злодзеі, а гэта ў большасці былі зэкі і асобы, схільныя да алькалагізму, найболей актыўныя. За здзевішь месяцаў учынена 5 забойстваў (усе раскрыты), 20 крадзіжыў аўтамашын, 7 падпад

**Міхась Кутнівецкі,
Слуцак**

На пярэдадні Новага году ў Менску расстаўляюць пальмы.

Ольга Дарычкевич

Самакатаванье

Зыншаучаючи дэмакратычную апазыцыю, улада сячэ сук, на якім сядзіць. Піша Віталь Тарас.

На мінульм тыдні стала вядома аб намеры А.Лукашэнкі прызначыць кіраўніком Белтлерарады-кампаніі Аляксандра Зімбускага, які ўзначальвае канал СТБ. Яго наму папірэнку Уладзімеру Маштейвичу даверана аточліві Міністэрства культуры. Аб будучых пераменах кіраўнік дзяржаўны асабіст паведамі пры сустрычы з кіраўніцтвам электронных мас-мэдіяў. Тым самым было пацверджана, што з усіх сродкаў масавай інфармацыі для улады найважнейшым застоеца тэлебачанне. Толькі замест слова «інфармація» траба было б ужываць слова «прапаганда».

«Мы вас закапаем»

Улюбённым лёгунгам савецкай прапаганды была фраза: «А ў вас у Амэрыцы нэграў лінчуюць!» Калі ў ідэалагічнай спречцы аб перавагах сацыялізму над капіталізмам вычэрпілася аргументы, у ход ішоў гэты забойны аргумент. У Амэрыцы даўно нікога не лінчуе. Ужо некалькі гадоў, як афраамэрыканца на пасадзе дзяржавакарта РІША змынила афраамэрыканка. Праўда, нармальны чалавек наўрад щасці скажа пра Плэйзу і Райс «афраамэрыканцы». Іх слушна называць праста амэрыканцамі.

Адна з найвядомейшых палітыкаў самай матутнай у сувеце дзяржавы, ад якой залежаць лёсі мільярдаў людзей, нядоўна мусіла апраўдвацца і дэвоздіць, што ні ў ЗША, ні па-за іх межамі амэрыканскі спэцслужбы не практыкуюць катаванінню. Праўда, у барацьбе з міжнароднымі тээрарызмам, паводле яе, маўчыма, былі дапушчаны памылкі, што глумячача цяжкасцімі барацьбы. Ужо сам па сабе факт публічных апраўданняў гаворыць аб tym, што съвет за апошнім падставодзізм — з таго часу як Хрущоў абраўшы, што «сацыялізм закапае капитализм», — зъмыніўся.

Яшчэ нядоўна Швэцію называлі жартамі краінай, дзе перамог реальны сацыялізм. Аднак гэты сацыялізм на мае начоў супольнасці з савецкай або кубінскай мадэліям. Вось нядоўна швэцікі сацыялісты прыйшли да думкі, што Маркс меў рацью. Ягонас прадказаў, што сродкі вытворчасці будуть належаць працоўным, нараштэ зблысаюць. Проста галоўным сродкам вытворчасці на початку III тысячагоддзя становіцца сам чалавек, ягоны мазгі. Ен можа эксплюацаваць свой інтелект і здольнасці, укладваць свае інтэлектуальнай здольнасці ў які хоцаш бізнес і атрымліваць з гэтага дыўздынды. Большай каштоўнасці, чым інтелект, няма.

Яшчэ ў XIX стагоддзі рагескі крытык Дз.Пісараў называў інтэлігенцыю «думаочым апраптарытам». У тагачаснай Ресеі Дз.Пісараў не зразумелі. Не зразу-

мелі б і ў сучаснай Ресеі і Беларусі. Тут захаваўся пичорны ўзорень аргументацыі. Скандал, які ўспыхнуў у Еўропе ў сувязі з публікацыямі ў прэсе аб tym, што ЦРУ мела на тэрыторыі некаторых краін Еўропы засланыя кіраўнікі дзяржавы некалькі разоў адкрыта даваў зразумець, што на бачыні юнога дэнзана ў тэрміне «дыктура». Праўда, з агаровкай, што дыктастарскі паўнамоцтвы яму даў нарада і выступае ён ад імя народу. Пры гэтым слова «дэмакратыя» (што азначае літаральна «улада народу») падаецца як утварэнныя ад расейскага слова «дерьмо».

Прапагандысты ў скуранных фартухах

Лёгіка аргументацыі простая да ідэтызму. Гледзіце — амэрыканскі спэцслужбы дапытваюць тэрапрыстаў з катаванінамі! А яшчэ кажуць нешта аб правах чалавека ў Беларусі! Самі дурні!

Здавалася б, спрачаца з такой лёгікай німа сенсу. Уступаюць у дыскусіі са штатнымі прапагандыстамі на трэба. Дзіўна бачыць на экране дзяржавнага тэлевізана паважаных палітыкаў і аналітыкаў, якіх нешта спрабуюць давесці ў сувітле сафіту на допыце ў спрэктываванага съледчага... пррабачце, журналіста.

Спрабы падсцесніць, запрошаныя на студию, гаварыць пра дэмакратыю і грамадзянскія права выклікаюць у відчута садысцкое задавальненіне. Дарма што апрануты ён не ў скураную вонкатау, а ў цвілітвы гарнітуру, а ў якасці інструменту выкарыстоўвае не цікі ѹножнікі, а віялочна моўнія сродкі — тэндэнцыяна падабраныя албо перакручаны факты й лічбы, зedlyні каментары, іронію, сарказм. Ціпер, улічваючы прапагандыстыкі заслугі, перад ім на апраўдываны стале пакладзена цэляя краіна.

Запрошаных нікто на гнаў у тэлестудию пад рулімі аўтаматаў. Напэўна, падвяля старая інтэлігенцкая звычка — ставіцца да нягоднікі, як да прыстойных людзей.

З іншага боку, запрошаных нікто на гнаў у тэлестудию пад рулімі аўтаматаў. Напэўна, падвяля старая інтэлігенцкая звычка — ставіцца да нягоднікі, як да прыстойных людзей.

Але то, што нельга паддавацца на правакаці, не азначае, што трэба ўхіляцца ад адказу на восцрыя пытанні сучасніці. Улада, крэтыкуючы парушэнні праваў чалавека на Захадзе і аўбінаваючы яго ў «дవайніх стандартах», насамрэч сама ўхіляецца ад адказу на фундамэнтальнае

пытаць: чым яна ёсьць?

Здавалася б, адказ відавочны. Ні ў Беларусі, ні на Захадзе ні ў кога не засталося сумненіні ў прыродзе сеўниншыя беларускага раз'язму. Нават кіраўнік дзяржавы некалькі разоў адкрыта даваў зразумець, што на бачыні юнога дэнзана ў тэрміне «дыктура». Праўда, з агаровкай, што дыктастарскі паўнамоцтвы яму даў нарада и выступае ён ад імя народу. Пры гэтым слова «дэмакратыя» (што азначае літаральна «улада народу») падаецца як утварэнныя ад расейскага слова «дерьмо».

Вонканае бясьпекі амэрыканскіх грамадзян, з боку Беларусі выглядае двухсэнсоўнай і недаречнай. Выходзіць, што Беларусь на баку тэўрэйтскіх краін, якія абурены не толькі несанкцыянаваным выкарыстальнем паветранай прасторы (а значыць, парушэннем сувэрэнітэту) і аэрадромаў єўрапейскіх дзяржаў, дзе нібыта прыземлялся самалёты ЦРУ, на толькі тымын утырыманнем на тэрыторыі гэтых дзяржаў турмай для падазраваных у тэрыторычнай дзейнасці, але і найперш фактам катаванін. Факт пакуль афіцыйна не пацвердзілі.

Пра скрэтнія турмы першай паведамі ўпілывавая амэрыканская тэлекампанія ABC. Яна апубліковала ў Інтэрнэце сьпіс скрэтніх базаў, дзе часова ўтырыліваліся вязні, — большасць з іх на тэрыторыі Польшчы і Румыніі. Кандаліз Рэйс падчас свайго туру на Еўропе давялося літаральнай адбівашца ад шматлікіх непрыемных пытанняў палітыкай і журналістай. И хіша кіраўнікі многіх краін Эўропы ўзвігаюць схільнасць інцыдэнт вычарпітын. Эўрапарлімент і ПАРЭ настойваюць на распыльсціўнай ўстанове, на гэтым і не настойвае. Яна зыходзіц які бы з прагматычных меркаваній. Маўлій, нешта захаваем з савецкай спадчыны, нешта возьмем у расейскай, нешта запазычым на Захадзе.

Але ж з падзеньнем улады камуністычнай распадам СССР узімлю ўжо шмат вады. Сэньныя біццамі бы ніяма патрэбы заглядзіць, што незалежная Беларусь, утвораная на парэштках савецкіх імперыі, звыльніця краінай рабочых і сялян, краінай Саветаў, краінай раз'юготка сацыялізму. Улада, трэба аддаць ей належнае, на гэтым і не настойвае. Яна зыходзіц які бы з прагматычных меркаваній. Маўлій, нешта захаваем з савецкай спадчыны, нешта возьмем у расейскай, нешта запазычым на Захадзе.

Нікто на любіць тэрэмшчыкаў

Разбураны савецкага Саюзу пачалося тады, калі праваабаронцы пачали патрабаваць ад уладаў выконваць палажэнні Канстытуцыі СССР — самай перадавай і дэмакратычнай у сувеце, як сцьвярджалі ўлады. Канстытуцыі Беларусі таксама на страціц дэмакратычнага зъместу, наягледзіцы на трансформацыю апошніх гадоў. Яна прости на дзеянічае. С.Хускіну на трэба было прыдзіцца ѹназываць Ірак дэмакратычнай дзяржавай. 100% галасоў за Садама на апошніх перад падзеньнем яго на гэтымі відзінчы. Падсыльнікі не прыдзіцца ѹназываць Ірак дэмакратычнай дзяржавай. 100% галасоў за Садама на апошніх перад падзеньнем яго на гэтымі відзінчы. Падсыльнікі, напрыклад, не даюць спасцікі да змакратычнай дзяржавы. Іран таксама лічыць заходнюю дэмакратыю глыбока варожай і чужой мусульманскому съвёту зъявіц. Свой спынічны шлях абраў Туркмэнстан.

Што перашкаджае сеўниншым рэжыму ў Беларусі адкрыта выйсці з багасціці сабе дыктатарскім і канчактава ахдырысціца да заходніх дэмакраты? Тым болей што апошнія патрапаюць ў Крым-нальным кодексе ўжо нікто, нават сирод, дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў, не асьмеліцца называць дэмакратычнім. Размова фармальна тычыцца толькі біяспекі дзяржавы і... чалавека. Дарэчы, а дзе чалавек можа адчуваць сябе ў абсолютнай біссысні? Зразумела — толькі ў турэмнай камэрэ, пад узмошненнем аховай...

Сэньня крэтыкі ЗША ў сувязі з заходамі, скіраванымі на ўмаца-

ваньне бясьпекі амэрыканскіх грамадзян, з боку Беларусі выглядае двухсэнсоўнай і недаречнай. Выходзіць, што Беларусь на баку тэўрэйтскіх краін, якія абурены не толькі несанкцыянаваным выкарыстальнем паветранай прасторы (а значыць, парушэннем сувэрэнітэту) і аэрадромаў єўрапейскіх дзяржаў, дзе нібыта прыземляўся самалёты ЦРУ, на толькі тымын утырыманнем на тэрыторыі гэтых дзяржаў турмай для падазраваных у тэрыторычнай дзейнасці, але і найперш фактам катаванін. Факт пакуль афіцыйна не пацвердзілі.

Каго непакоїць Гандурас?

Пытанье аб судансінах бясльпекі чалавека ды ягоны правую і свабоду, сапраўды, набыва новае гучаныне ў наш час. Хаія з другога боку — гэта адчвенае пытанье аб судансінах мэтвы і сродкі яе дасягнення. Але Беларусь тут пакуль ні мае права голасу. Адна справа, калі Злучаныя Штаты крываюць Брытанію, Францыю, нават Нямеччыну, ці міжнародны праваабарончы арганізацыі, многія з якіх базуюцца, даречы, у ЗША. Беларусь німа чаго правд'явіць у галіне правоў чалавека й дэмакраты. Свабода слова, складаў і аб'яднанні якія бы былі, так і засталіся ўсяго толькі дэкларатывы. І вінаватая ў гэтым ні толькі яўлада. Фактычнай забарона на распаўсюд незалежных газет засталася амаль незаўажанай большасцю насельніцтва. Можна не сумнівацца, што закрыццё партыі ды іншых грамадзкіх арганізацый будзе ўспрынята ў грамадстве з такоі самай аматайшай. Нікто і на думай пратэставаць на Беларусі супрацца самога інстытуту съяротнага пакарання. Беларускому аўбіватаўлю абсалютна не паканаюць чынавакі, якія справы да лёсу зыніклых — гэта сама які да лёсу візыя Гунантанамы. У сваёй палітычнай абавязанасці ён падобен да чукчы, які ўзьбіг Гандурас з дэчародным органам. Усё, што не паказываюць на тэлевізары — і ўсе, каго не паказваюць, не існуе ішо варта вітаць.

І ў гэтым хаваеца небясьпека для сеўниншай улады. Што, урэшце, здолна яс напалохаць, прымусіць спыніць рэпрэсі? Грамадзкі супраціў? Пратэсты і санкцыі з боку Захаду? Слаба верыць у рэальнасць іншага. Тым больш нікто не чакае, што на парушэнні праў чалавека ў Беларусі раптам адзялгэе Макава. Вось ужо на што Крамлю абсалютна напільва! Хайурс з рэжымам Карымава гэта засведччы.

Сэньня Крэмль зашікаўлены ў захаваны статус-кво ў Беларусі, у палітычным саюзе зь цяпрацішнім рэжымам. Але невядома, хто будзе ва ўладзе ў Крамлі заўтра. Вяртаны савецкі й таталітарнае мінулае, якое становіцца ўсё больш рэальным, аднак, не абліц. Нікто я не абліц, але ў віцебскіх вады ўзнікае сінінені. Камуністычныя сінінені, калі яна становіцца нармальнай дэмакратычнай дзяржавай. Зынічныя дэмакратычную апазыцыю, улада сячэ сук, на якім сядзіць. Як бы яе прадстаўнікі не стваліся да заходніх дэмакраты і як іншытуту сеўніні, заўтра можа аказацца, што гэта адзінны паратунак для ўлады.

Уладзімер Кушаль: «Мае бацькі ў нацыянальныі пытаньні аказаліся наўнымі!»

Лёсы паэткі Натальлі Арсеньневай ды яе мужа, творца беларускіх вайсковых частак Франца Кушала, апісаны падрабязна. Аднак аб жыццевых шляху самага білзага ім чалавека — адзінага, што застаўся ў жывых, сына Уладзімера — невядома амаль нічога. Кушаль — мацодын песьных стасункуў з беларускай эміграцыяй у ЗША на меў. 47 гадоў ён жыве ў тым самым доме ў Рочэсгарадзе (штат Нью-Ёрк), дзе апошні дні правяла матка.

Заходнебеларуская ідыялія і казахская высылка

«Нарацдзіўся я ў 1926 г. у Хэлмне (Польшча), дзе ў той час служыў бацька. Але яркія дзіцячыя ўспаміны звязаны з валожынскай вёскай Доры, дзе ўлетку мы гасцівалі ў майго дзеда, Вінцэнта Кушала. У параданыні з сучаснымі мітусыпівымі гарадамі гэта быў рай. Гулялі сабе вольна, нічога не баяліся ні аб чым не клаўпаціліся — пудоўныя быў часы. Дзед, чалавек строгі, меў у сям'і вялікую пашану: мы, дзеці, пры сутроочы цалавалі яму руку.

Калі нас арыштавалі, мы з маці жылі ў Вядзіцы (бацька быў інтэрнаваны). 13 красавіка 1940 г. з братам Яраславам пайшли на заняткі. Раітам выскікаюць у кабінет дырэктара, дзе нас чакае чырвонаармеец з вінтурай. Павілі дахаты. Маці горка плакала, прыгавоўваючы, што нас кудысьці вывозяць.

Цягніком перараз Ресею дæхалі ажно да Казахстану. Давэзы да нейкага калагусу, выкінулі сядр отэнту і сказаў: «Жывіце тут як хочаце, але ў калагус мы вас не прыняем». Некалькіх дзён пражылі год. Дзякуючы сляянам, якія давалі мячынамісць падзарабіць на баку, каб не парушыць законаў. Мама бедавала, а мы нават у такіх антычалавечых умовах знаходзілі сабе забавы: выходзілі ў стэп і лавілі там сусылікі.

Аб вартаны напае сям'і на Радзіму прасілі Купала з Коласам. Праіжджаючы праз Сібір — галечка страшная, станцыі пустынны. Прыйшлі ў Доры, але там усё зъмянілася: стваралі калагусы, захварэў дзед, а тут новая бяд — акупацыя. Хоць нам дзіцячыя розум спачатку не заўажаў у вайне начага жудаснага. Думалі, што ўсё гэта хутка скончыцца.

Браты забілі падпольщицкі

Некалькіх дзён прайшалі двое знаёмых ды расказаў, што ў Менску пачынаецца беларуская справа. Роздуму не было: хуценька сабраўся, селі ў самаход — і ў сталіцу Бацька хапеў, каб мы далей вучыліся. Паколькі сэрэднія школы быў пад забаронай, ён наўніх хатніх настаўнікаў. Але чалавека гэлага кудысьці забраўлі, і мы мусілі шукаваць сабе іншыя заняткі. Я пайшоў працаўцаў у «Беларускую газету», Яраслаў паставіў у фельчарскую школу.

Да рэаліі ЗША бацькі не прызычайліся, затое цешыліся ўсім беларускім.

Амаль увесь цэнтар сталіцы ляжаў у руінах, горад быў шэрым, няветлівым. Было

Упершыню даў інтэрвію сын паэткі Натальлі Арсеньневай і лідэра пранямецкіх вайсковых фармаванняў часоў вайны Францішка Кушала. Гутарыў зь ім Аляксандар Адзінец.

З архіву Аляксандра Адзінца

небясіспечна. Загінуў Яраслаў. Здарылася гэта 22 чэрвеня 1943 г. у гарадзкім тэатры, дзе падпольщицкі падкіслі бомбу.

На пачатку вайны простыя людзі яшчэ не былі апанаваныя вялікім страхам. Наадварот, шмат хто з менчукой, націрпейшыся ад Саветаў, быў задаволены зменай улады. Аднак потым у Менску арганізавалі гета, пачаліся жорсткія рэпресіі супраць тых, хто падараваўся ў сувязях з партызанамі. Стала небяспечна выїжджаць за межы гораду — на вёскі панавалі тыя ж партызаны.

Немцы ў рэдакцыю не заходзілі

Немцам было напіваць на беларускі нацыянальны рух і чым займаюцца іх будучыя рабы. Беларусы ўсё рабілі самі. Я таксама варыўся ў гэтym катле, аднак мой ігрэшнанлын ўнёсак у беларускую справу неўялікі. У «Беларускай газэце» быў тэхнічным супрацоўнікам. Задача — даставіць макет газэты ў Дом друку, які месціцца на самым усходзе Менску, у варшавскім напрамку па магістралі. Штотыдзень праходзіў пехатою праз увесь горад, і толькі ў апошні год свайго панаванья немцы пусцілі трамваі.

Фармальная функцыя галоўнага рэдактара выконваў Уладзіслаў Казлоўскі, які і насіў артыкулы ў немецкую каміндустрыю, быўцам спрачаўся з яе чыноўнікамі. Але спарудыны рэдактар — Антон Адамовіч — лічыў, што Казлоўскі звязваецца з немцамі, і часта з'ім з гэтай прычынай сварыўся. Той адказваў, што перад цэнзурай бясьцільны.

Рэдакцыя наша месяцілася на вуліцы Інтэрнацыянальнай, калі касцёлу. Насупраць быў будынак радыё. Рэдакцыя «Беларускай газэты» была цэнтром беларускасці ў Менску, да нас часта заходзілі людзі, якія прыяжджалі з правінцыі. Немцы ж у пакой рэдакцыі не заходзілі ніколі, з'ім газету сутыкалася толькі на апошнім этапе — пры цэнзуры.

Наўная спадзве

Ад Кубэ ў Беларусі мала што залежала. Усім запраўлялі войска ды СС, а ён вельмі злаваў, калі нешта рабілася без яго юкаў. Акружнусці місцовымі дзяячамі, адна з якіх урэшце і забіла.

Вайна стала цяжкім выправаваннем для бацькоў. Яны шчыра спадзвяліся зрабіць нешта на карысць Беларусі. Я бачыў баць-

коўсаке напружаньне, але сваімі думкамі з сынамі яны не дзяліліся. Мы не быў з імі ў блізкіх адносінах: яны рабілі сваю спраvu, мы — сваю. Мае бацькі, як і іншыя беларускія патрыёты, у нацыянальным пытанні аказаліся людзьмі наўнымі. З самага пачатку вайны было зразумела, што нічога добрага для Беларусі немцы не рыхтуюць.

Пасля выезду на Заход напае сям'я спачатку спынілася ў Берліне. Я ўладкаваўся ў газэту «Фаніца», дзе рабіў прыкладна тое ж, што і ў Менску. Жыцьцё было нуднае, адзінае, што пешыя — памеры гораду. Пры жаданыні заўсёды было куды пайсці. У лютым 1945 г. адбыўся вялікі амэрыканскі налёт: зъянічана была амаль усё, але мы пудам засталіся жывыя. Выехаі на мамай у Баварыю. У баварскім Амбрэту спрабавалі ўладкавацца на працу праз «арфайтсамт», але нікакі працы не знайшлося. Паслялі нас на нейкай школе, дзе мы спалі на падлоге, выдаі харчовыя карткі. Жылі ціха, спакойна, нават вайскому наўяды на бачылі. У красавіку 1945 году прышлі амэрыканцы. У Рэгенсбургу я скончыў гімназію ім Янкі Купалы, пачаў у Мюнхене, дзе быў арганізаваны ўніверсітэт для чужынцаў, аднак ён хутка зачыніўся. Свой дыплём інженера атрымалі толькі ў ЗША, калі падзарабіў грошай.

Бацькі былі выдатнай парадай

На першым часе ў Нью-Ёрку жылі на кватэры ў Янкі Станкевіча, у страшным раёне, дзе пераважали мурныя і пурэтарыканцы. Як толькі з'явілася мячынамісць, пераехаі ў цікі Бруклін. Напачатку я працаўваў пад Бостанам, у «Джэнэрал Электрык». Затым пераехаў у Рочэсгарад, у вілкі кантэр «Джэнэрал Дайзмікс», які займаліся вайсковай вытворчасцю. Нягледзячы на тое, што маці была знакамітай пасткай, пазэй я ніколі не пікаўся. Заўсёды любіў фізыку, матэматыку. Я марыў набыць менавіта тэхнічную адукцыю. У Рочэсгарадзе не жыцьцё было, а рай, пакуль заўстана не памерла моя жонка Наталья — дацца знакамітага кампазытара Міколы Шагловічу Ліковічу.

Пасля я сім'еріц, у 1967 годзе, да мяне пераехала мама. Працоўны лес маіх бацькоў з мажой склаліся тыповы для нашай эміграцыі. Бацька слаба ведаў ангельскую мову, таму працаўваў там, дзе не патрабавалі спачатку веды. Спачатку складаў дзяцялі, потым — ліфчёрам. Мама працаўвалі ўсёды, дзе толькі можна было. Нават агуркі ў складаў складала. Значна пазней яна ўладкалася на радыё «Сабодда».

Да рэзілі ў ЗША бацькі цалкам не прызначыліся, затое цепчылі ўсім беларускім. Бацька паходжаны быў прыстым мужыком, маці — дваранкай, але адно на аднаго быў вельмі падобны. Абое мяккія, добрыя, здружлівыя, жылі мирна.

Лічіўчыя высокую пасаду падчас вайны, бацька мог тады весьці шыкоўнае жыцьцё, аднак чалавекам быў вельмі сумленным. Толькі і чуў ад яго: так няможна, гэта не адпавідае закону.

Афіцыйныя ўлады ў Менску па сেньняшні дзень нават не прызнаюць маці як паэтку, грамадzkую дзяячку, якая ўнесла ўклад у гісторыю краіны. Крыбдна, але на Радзіме мы застаёмся «фапсыцкімі калібрантамі».

Баярскія жарсьці, альбо Пра тое, як сяляне жылі без прыгону

Вядома: у Беларусі, як і ва ўсёй Расейскай імпэрыі, прыгон існаваў да 1861 г. Але вось у вёсцы Старая Перавалока, што на Слонімшчыне, прыгонніцтва не існавала зусім. Спытаецся, як такое мажліва? А вось як. Адказае Антона Трафімовіч.

У сойм па волю

У дакументах 1560 г. баярскае сяло Перавалока значылася як дзяржаўная маёма сць. Баярскае сіло — таму што віскоўцы несылі баярскую (вайсковую) службу: калі ўзынікала пагроза вайны, сяляне адпраўляліся на выкананыне гэтася павіннасці. Вольны ад войнаў час яны жылі у вёсцы.

Пазней Перавалока адышла да Слонімскага замку, якім валодаў Сапега. У 1661 г. кароль Ян Казімір пачвердзіў баярскія права на падставе гэтай прыслігі. У 1766-м здарвіўся канфлікт з Міхалам Казімерам Агінскім, які даволі арандатарам патрабаваў ад баяраў выкананыя паншчыны. Перавалоцкія сяляне дайшли да самога сойму Рэчы Паспалітас, дзе яны і змаглі пачвердзіць свае баярскія права.

Праўда, сёньня зь мясцовыя мала хто ведае, за што сяляне атрымалі вольнасць. Многія толькі чулі, што так, былі нейкія баяры ў іхній Перавалоцы.

«3 прывілею зрабілі боты»

Свабоду мясцовыя сяляне атрымалі паводле прывілею вілікага князя літоўскага, што дараў вольнасць на вечныя часы. Дакумент захоўваўся ўесь час у выбарнага старасты. На напісаным на пэрагэмэнты прывілеі ў пачвяджэнні права на вольнасць было 12 пячатак вілікіх князёў літоўскіх і каралеў Рэчы Паспалітас. Зверху была чырвоная стужка, сам тэкст быў выбіты золатымі літарамі. Апошні гаспадар граматы — так прывілі называюць віскоўцы — быў мясцовым жыхаром Антасюком. У 1939 г. да граматы прывілі інтарэс і савецкія ўлады. Да сп. Антасюка неаднічы прыходзілі з гораду, пытгали грамату для музэю. Далейшы лёс княскага прывілею невядомы. «Можа, зъ яго і

Стары перавалоцкі калодзеж.

боты зрабілі», — кажа стараўшы Мікалаі Савіч, які на свае вочы калісь быў той дакумент.

Разам з прывілеем меўся яшчэ цэлы стос дадатковых дакумэнтаў у пачвяджэнні правоў баяра. Іх лёс таксама невядомы.

Правілы атрыманья «прапісі»

Сяляне, калі ім даравалі вольнасць, жылі самі сабе: што зарабілі, тое і спажывалі. Ім не прыходзілася падоўгу «тырччаць» на панскай зямлі — каб пасыла, як застанецца час, яшчэ я свою валоку абраўшы. Сяляне былі даслатковыя заможныя й вылучаліся з агульнага слою сялянства. Гэтая акалічнасць прыцягвала ў вёску новых жыхароў.

Атрыманца перавалоцкую «прапісі» было не складана. Калі да сялян звязраліся новы прэтэндент на пастаяннае месцязыходства, грамада збиралася на сход, дзе ўсе разам і вырашалі, ці браць да сябе новага жыхара. Калі «бежанец» атрымліваў станоўчы адказ, то яму адразу выдзяляўся пэўны кавалак зямлі, і ўсе права на вольнае жыццё пашыраліся на яго аўтаматычна. Тому ўцікалі ў Перавалоку прыгонныя з усіх Літвы-Беларусі і нават Расеі. Праўда, невядома, як вырашаўся лёс уцекачоў.

Апроч таго што баяры не адпраўвалі паншчыны, яны яшчэ шмат чаго не рабілі. Калі беларускія землі адварвали Расея, на сялян пашырыйліся і новыя падаткі, у тым ліку рэкрутва. Але, як і раней, перавалоцкія ні паншчыны не адпраўвалі, ні ў царскім войску рэкрутамі не служылі. Быў у іх нават дазвол на карыстаньне дарамі Ружан-

скіх пушчы, якія валодалі Сапегі.

Роля смаўжкоў у гісторыі вёсак

Вёска пастаянна расла. Зь цягам часу баяры праждывалі ўжо не ў адной, а ў чатырох вёсках, якія і сёньня стаяць адна побач з адной. Гэта Перавалока, Забалоцце, Засімавіч і Смаўжы. Захаваліся нават легенды паходжаныя назірвай паселішчай. Перавалока раней была Нагораннем, бо месцыцілася на гары. А Перавалокай Нагоранье стала таму, што людзі з усіх бакоў сюды прывалася («паперавалаклэсся»), як тут кажуць.

Забалоцце сёньня з'яўляецца часткай Перавалокі, але раней гэта была асобай вёскай, што месцыцілася за балотам. У вёсцы Засімавіч першымі пасяліліся два чалавекі, якіх кілкалі Засімамі. Адсюль і назова — Засімавічы. Смаўжы месцыцца каля балота, дзе шмат смюжыкі.

Адных хрысцілі, іншых катавалі

Святаміхайлаўская царква пад Перавалокай раней была ўніяцкая. Са словаў башошкі, айца Аляксандра, царква пабудаваная не паводле праваслаўных канонаў. Паміж асноўным будынкам і купалам існуўць немалія шывы («цыбуліны») сюды былі прывезены толькі ў 1903 г.). Таксама ў царкве маешца месца для хору, які ёсьць толькі ў касцёлах і ва ўніяцкіх цэрквях.

Уніяцкай царкве перастала быць, як трапіла пад Рассею. Ноўя ўлада лічыла ўнію неправільнай, таму паўсяльлю людзі прымусова пераводзілі ў праваслаўе. Калі чалавек не згажаўся, яго проста звязвалі віроўкамі, каб не праціўіся, і ахрышчалі наноў, «на-правільна-му». Найбольш актыўных праціўнікаў новасіверы катавалі за вёску, на балоце. Калі ётка не дапамагала, чалавека прывязвалі да аглоблі і цягалі да таго часу, пакуль ён не згаджаўся прыняць праваслаўе. Тое месца, дзе катавалі змагароў за сваю рэлігію, і сёньня клічу катоўшчынай. Праўда, паводле іншай вэрсіі, тутака катавалі старастаў, каб тыя падпісалі згоду на перавод сялян на паншчыну.

Баяры — продкі «ворага народу»

Невядома, дакуль яшчэ перавалоцкія баяры заставаліся баярамі. Мажліва, да адмены прыгоннага права ў 1861 г. Потым яны ўжо надта не выдзяляліся ад астатніх сялян. Паслья Першай сусветнай прыжылі дваццаць гадоў пад Польшчу, калі зямля ўжо была па ўсіх.

Але аднойнай вальналюства быльых баяраў дало пра сябе знаць. Ужо пасля вайны, калі ў Заходній Беларусі сталі арганізоўвацца калгасы, жыхары Засімавіч змовіліся і ў калгас не ўступілі, застаўшыся аднаасоўнікамі са сваім зямлём. З усіх жыхароў пагадзіліся на калгас толькі некалькі чалавек, што праз сваё багацце баяліся трапіць у сэпіс «ворага народу». Але гэта ўжо зусім іншая гісторыя.

Фота аўтара.

СЛОНІМ

Перавалока

Рукі преч ад Лукіча!

СЯРГЕЙ АСТРАВЕЦЬ

Я спадары міністры, сплю і бачу, як яны ле-зуть з усіх бакоў — памятае да болю знаёмую карту са школънага падручніка? Аду-сюль пішчом лезуць, пхнуцца, ашчэрыліся штыкамі, памятае? Знаеце, на мене яна зрабіла незабыўнае ўражанье. Вочы заплющчу і бачу як цяпер: адзін з японскім прыжмурам, касавокі, другі пілсудчык, пшэк у сваёй канфедэратцы, яшчэ белафон, румынская пысы. На твары — льчи, здаецца, як заплюшчыш вочы, з рогамі, з капытамі, з хвастамі, адным словам — нечысьць, по-шасьць, інтэрвэнты. Як у той песьні, памятае: пагон английскі, муңдзір французскі, та-бак японскі, правіцель скошкі!

— Спадары міністры, я тут колькі слоў скажу за нашага пал-коўніка, увяду у курс справы. Ка-мітэц харчовай бісіспекі прапануе антыінтэрвэнцік закон, каб не чакаць пакуль яны палезуць самі, а пачаць змаганьне, не адкладаючи ў «доўгую скрыню». А пачаць КХБ прапануе на ўнутра-ным фронце — разбродаца з па-магатымі, з панікёрамі, распай-сюджувальнікамі чутак, дэзын-фармацы, супраць сабатажнікай, супраць агентай уплыву і апор-ных пунктай будучай інтэрвэн-циі — кішэнных газэтак і гурт-коў на інтэрсах.

— Так-так, як казаў адзін шах-матыст: найлепшая абарона — гэта напад.

— Гэта будучь заходы супраць нават на ворагаў народу, а не пы-хільнікай, дробных паскуднікай, калі касаецца агульна. Слушна я кажу, палкоўнік?

— Так точна! Хто пнеша на ам-бары, на засекі нашай радзімы, як полчышчы мышэй і пацукоў ды розных іншых грызуноў. Хто зубы вострыц! Мы знайшлі ў апалай лістоце гранатамёт, стары, іржавы, але ж гэта зброя! Імі гітлерюгенд паліў нашы танкі тут Трэцій-парку. Гэта на жартачкі! Мы адшукалі склад кухонных нахёу. Памятае — «ноч доўгіх нахёу», памятае?

Іхня мара — каб хлеба не ха-піла аднойчы, каб голад пачаў-ся, галодныя бунты. Іхня гала-дóукі — суцэльнай правакацыя. Паглядзіце на іх: як кабаны не-катарыя, ім лячыбае галаданье не пашкодзіць бада-насамрэч. Ма-савия гала-дóукі падбuxторва-ющи, дэставілізуюць, ліюць ваду на млын спэцслужбаў. Карапець, на мене вам казаць, чым гэта паг-ражаке?

— На наш пірог, на наш кара-вай і хлеб-соль квапіцца! Рот раз-зываюць, пашчу сваю. Мы хлеб-соль ад чыстай душы, ад шчыра-га, як гаворыць наша крывадуш-ная апазыцыя, сэрца — кожнаму замежніку, а некаторыя камень за пазухай маюць. Усіх абшукваць на будзеш: галас узынімеша!

— Напілаваць на нашу студню прагнучы, нахаркаць!

— Дулі ў кішэнях тримаюць!

— Хлеб наш надзеінны даваўся нам потам і крывей. Вазы з хле-

бам, што кулакі хавалі, эшалёны з хлебам, напіл хлеб пах порахам.

— Народ гаварыў: «Даруй, ба-гохна», — калі акраец падаў са стала раптам.

— З мякнай наш мужык ў калісці, як напісала паэтэса: «Цяжка жыць-трудзіца, калі німа долі, жыта не раздзіца на мужыцкім полі...»

— «...І мусіш есці за работу чорныя хлеб з мякіні!» Хлеб уся-му галава! Ніяна хлеба — як без галавы будзеш, з пустым чэрапам. Хлеб мазгайнонагадае: у галаве павінна быць честа, на якім, як на дражджах, усё павінна расыці — розныя задумы, ідэі, плянаў гра-мадзьдзе.

— Так, спадары міністры, з гэт-ым не паспрачается, дзякую за разуменне. Але хлеб, які ў на-родзе даўно ѹ любоўна называю-юць «щаглікі», — гэта падму-рак дзяржавы, як харчовай біс-пекі. З цаглі будуюць сцяну — хоць ніяменскую, хоць кітайскую, але ні толкі. З цаглі можна па-будаваць дом, крэпасць, калгасы, клюб, казарму, зброжжасклад, форму жывелагадоўчую, плот вы-созны вакол турмы, каб не ўцякні. Так што харчовая бісіспека — гэта ная марні гук.

— Даіхіто ная хоча, каб сала адбіралі, бохан, як фрыцы калісці: матка, курка, яйка, млека — хутка!

— А потым карты звязліся — памятае? — з базамі натаўскімі навокіл нашай свободалюбівай краіны з ракетамі — «паляры-самі», «тамагаўкамі», «пасе-донамі»...

— Мы ведаєм канун хлебу, канун

жыццю. Калі была вайна, яны там другім фронтам ажыраліся, тушонкай, бананамі... А ў нас мерцьвякоў елі. Прауда, гэта была ваенная тайна, пра гэта было забаронена гаварыць, за гэта расстрэльвалі, за размовы... Самас цяжка было з музэем пра-вадыроў, цэлы полк НКВД сцы-рог, яны ж там у вітрынах ляжаць безбаронны.

— Гэта, між іншым, адно са сведчанчынай перавагі напатай на-вukі над іхнім. У іх там толькі мумій эгіпецкія — высаxлія, пе-рабітаваныя, есці ніяма чаго. Нашы прарадыры — як жывыя, кроў з малаком, выгляданоць цал-кам ядома, аптытна, можна скана-ць. Ляжаць і не псуоцца, нібы съвіты, съвёжыя шпікі ружовыя, як тая лягіндзія яблыкі, якія чарвякі недаспадобы. А яны, фа-роны ў сэнсе, дарэчы, і катоў сваіх гэтак жа хавалі — цэлыя могілкі кашчых мумій сцірз-тых, на зуб ня возьмеш. Весь так. Цыцер, між іншым, расскарцілі, што на толькі трупы елі, а таксама ўсіх катоў і сабак за мяесцэ зэжріл нашы абложнікі.

— Гэта тыроўм нашых дактароў, нашых навуковых сілаў — правадыроў захоўваць на горш за жывых нават пасыя зачысанага скону — можна сканаць, выле-чыць ад съмерці. І вось яны хо-чуюць замахнуцца на нашы съві-ты, на наш хлеб духоўны! Я скла-ланося пры думцы, што яны ўжо востраў нахажа на дарагога Лукіча: які съязні, хто лытку, хто, прафіце, пычкавані. Па тэ-леку паказвалі: «дзermакраты», бізінэмэны і алігархі — вайлены

гастронамічнае апавяданье

пісалі, калі яму трэпанацьо зрабілі, мазті былі ці палова — з валоскі гарэх. А ён сам, гарэх, на-гадвае мазгі.

— Не, штосыць мне большія хо-чадца смажаных...

— А я чытаў, торцік атрымаўся дэлікатесна: у калашынах тру-фэлі, у пінажаку марцыпаны... Жанчынкі ажно вішчы! Аман-таркі цукровай пудры і салодкай ваты.

— Амантаркі клубнічкі!

— Смажаных фактакт, саленых сэнсаций!

— А я чытаў, крэм быў выка-рыстаны не такі заўсёдны з мар-гарыну, а суфле, птушына малако, такі не прызыдаеца.

— Выбираць з тулава разынкі — немаральна!

— Вы падумайце, вы ўявіце: каб нам паставіл пасядзібэ Лу-кіча ў выглядзе торта. Мы тут сядзім, абмаркнёваем, прашаем, а потым — перапынак, кава-брэйк з торцікам.

— Так, ляжыць сабе, склаўши руки, гузікі з пукерак... А руки зрабілі чырвоныя: маўляў, па лок-у ўкрыў. Ганебна!

— Ужо лепай бы зъесьцы не Сярпова-Молатава, а...

— Урушія? Наркама харчоў?

— Да пры чым тут наркам? Зъесьцы ікага-небудзь Чэмбрлен-на, пі Керзана, ці ўвогуле графа Дракулу.

— Дракулу? Да ў ім крываўчи будзе — наスマктаеся я камар!

— Апазыцыя хоча працаць наш музэй правадыроў міжнароднаму трыбуналу з усімі вантрабамі! Гэта абы што! Дзе іхня мазгай-ня?! Нейкі халадзец, студзень!

— Геніальны мысліцель, съвет-лай галава, калектыўны мазгі пра-летарыяту! А яны ўз то горт. Каб хоць бы што больші людзкое ў сэн-са-закускі — салысіон ці пячоначы рулет, ўжо не кажу па куйбасу, салодкага торта апрыглака.

— Трупна мяса саладжавае, га-вораць, нібы бульба падмарожа-ная, — мэдыцынскі факт!

— Ну што вы, Іван Казімеравіч, мы ж не абложнікі з вами!

— А вы ведаеце: пісалі заўсёды, што напалеонаўская гвардыя па-жырала сваіх коней, маўляў, ледзь не здыхлікіну. А як на мяне, каніна — вельмі смачнае мяса. Мы нашых скакуніў пра-дамі нашчадкам дучэ на каўбасу і радиусе!

— Ну пры чым тут каніна! Яны, інтэрвэнты, на нашы прыпасы іклы востраць, на нашы съвітыя мошчы!

— Кавалак мазгой — гэта агід-на!

— Чаму ж, у нас у кулінарнай па-стаяніні — мазгі смажаныя, жон-ка бярэ мяя, смачна.

— Дык гэта ж съвінчыя мазгі, съві-ня-чы-я!

— Съвінчыя, ясна. Раней каро-вины прадавалі, гаворыць цыпер — шкоды.

— Правільна! А мы ж пра Лу-кіча гаворку вядзём! Пра Лукіча! Пра нашы съвіты, пра ідэалы, пра скарб!

— А дарэчы, яны, ну — алігархі ці тям іхні кухары з рэстарану «Пхін», яны на проста честа съпякі, а — канякюм прапітлі, дзе сэрца, без крадзяжу, у іншых месцах — лікворы, брэндзі «На-пальон», а ў галаве — арэхі: мус-кат, фундук, арахіс, каш'ю.

— Архі?

— Ну вы ж разумееце: дактары

2—4 лістапада 2005 г.

УЛАДЗІМЕР ЛОБАЧ

ЛЕГІАНЭРЫ

Легіянэры стаміліся крочыць на Захад,
Ды толькі на збочыць ужо, не спыніца —
Крыбёю і потам іх шлях струмяніца:
На Захад! На Захад! За сонечным птахам!

Легіянэры стаміліся крочыць на Ўсход —
За горла бяруць іх вяtry-сухавеі
І пылам зывіаецца рэшта надзеі
На родным парозе пабачыць і заход і ўсход.

Легіянэры стаміліся вечным паходам,
З трывону чужога на цешыць іх луста,
Бо, як і жыцьцё, смерць — Victoria justa* —
Ужо іх кружляе сваім карагодам.

Легіянэры стаміліся ціхім быцьцем
І жывіць іх сны вяluнчыя галы,
І кліча іх мройлівы прывід Вальгалаы
Крывавую вечнасць набыць за жыцьцё.

Легіянэры стаміліся слыхаць праклёны,
Ня звыклі да міру вайны пілігрымы
І, вусны цалуючы соннай Радзімы,
На Поўнач па небе ідуць легіёны.

* Справядлівая перамога (лац.).

Заўтра годных абярэ Айчына

Ня бойся чужых, што прыходзяць зь песьняю,
Сваіх ня бойся, што ўжо не съплюаюць,
Мы нарадзіліся напрадвесні,
І напрадвесні мы паміраем.

На неба мы ўзыдзем лёгкімі пёркамі,
На неба мы пойдзем аблокамі прыстымі,
Нам вырай пакажуць птушкі,
Нам Бог намаліе ростані.

ТУМАН

На тумане, на падмане
Прыходзяць людзі, прыходзяць здані —
Ціяе вітакоць, і ты вітаеш —
Наноў знаходзіш і зноў губляеш.

А на тумане сьвяжэюць раны —
Мы з нарадзянай ўжо взтрыні
І паміраем з колішній песьні,
Сыцягі свае мы ў сэрцах месцімі.

Страшыся туману і бойся туману,
Калі ты па нашыя душы заслыни,
Бо вочы сплыўць твае першай расою,
Страшлівым потам і чорнай крыбёю.

Туманам сціхаем і разумнеем —
Так мала каҳаем, так мноға шалеем,
І толькі па вечары помнім пра ранак —
Тумане, тумане — ты вечны съвітанак.

ДАРОГА

Дарога вядзе і заводзіць,
Дарога ляціць стралою,
Дарога ўначы карагодзіць,
Каб раніцай быць з табою.

Дарога цалуеца зь Небам,
Дарога губляеца ў Лесе.
Дарогу частуюць хлебам,
Дарогу нагамі песьціць.

Дарогай Багі прыходзяць,
Дарогай съходзяць Душы.
Жыцьцё — ля дарогі калодзеж,
А Съмерць — ля дарогі крушня.

Дарогі зьбягаюцца крыжам,
Дарогі вяшчуюць Долю
Людзям і добрым, і хіжым
Съмехам вішчуюць і болем.

Хоць кожны ідзе дарогай
І нае сваю дарогу,
Дарога — сабе ж аброгам
І вольная да зыняногі.

Вада ня ведае, куды яна цячэ,
Яе не палохае шлях невымерны,
Бо нават сълёзы на тваей шчачэ
Яшчэ ня высадзнуць,
як сілу яна верне
І вуснам перасохны, і палеткам
Пляшчотным, алладняющим даждком.

КАЛЯДНАЕ

Ларысе.

Так хочацца сноў прарочьих,
Каб на дабро і па волі,
І каб ніхто не сурочыў,
І каб усяго даволі.

Так хочацца спорнай дарогі
Да самага далягладу
І пераможнай зыняногі,
І сънежных, марозных Калядай.

З куцыёю і каменным хлебам,
Жытнёвай вадой жывою,
З казой і калядным Дзедам,
Што гушкае зоркі дудою.

Так хочацца ў мяккім сутоніні
Слыніць безнадзеіныя ловы,
Табе варажыць па далоні
І ціха шаптць замовы.

І каб да веку, да часу
Багі не задымулі съвечы,
Так хочацца, гэтым разам,
Па-просту, па-чалавечы.

За годнасцю хаваеца прычына —
Няма тут месца
для пакут Христовых,
Бо заўтра годных
абярэ Айчына
На справу
без аблудных словаў.

Надышоў час наноў
вызначыць месца і ролю
пісьменьніка ў сувязі
ідэялічнай палітыкі
нашай дзяржавы.
Паколькі пісьменьнікі —
народ вельмі капрызны,
неаб'ектыўны і
неканструктыўны, лепш,
каль гэтую пачэсную
задачу возьмем на сябе
мы, непісьменьнікі.

На магчымы закід у непрафэсіоналізме можна адказаць, што, па-першае, сярод нас ёсьць людзі, блізкі да літаратуры і нават пішуція. Па-другое, выказваць адзінн правільнага меркавання аб літаратуре, як і аб іншых галінах мастацтва, можна і на маючы спэцыяльных ведаў. Узорам могуць быць кіраўнікі заўжды роднага нам ССР і, канечнече, наш Прэзідэнт. Успомнім яго адкрыццё пэўнай Быкава.

Чаго ж наша грамадзтва, улада і народ патрабуюць ад пісьменьніка? Найперш — каб ён прыносіць карысць і не прыносіць шкоды. Што для гэта трэба? Найперш заставацца самім сабой і на лезьці ў іншыя сфэры.

Галоўнае, канечнече, на ўмешвашца ў палітiku і на проціўстаяць сябе ўладзе і народу. Інакш будзе сядзець на чужынне, як Васіль Быкаў, або без грамадзянства, як Ларыса Геніюш.

Эта, безумоўна, на значыць, што камусці затыкаюць рот. Пісьменьнікам, як і іншымі грамадзянам, пакідаеца права пісаць непасрэдна ўладам або ўсіх проблемах. Каля ж вам не адказаюць, не крываюць і памятайце, што ўлада заўжды пакідае за сабой права прыйсці да вас і па вас.

Гэта ж датычыць і іншых сфер. Так, пісьменьнік Караткевіч пісаў пра гісторыю, як толькі на будучы гісторыкам, але і насуперак таму, што съвірджалі камп'етэнтныя асобы. У выніку юнацтва пакаленне нацыяналісту, якія шкодзілі і працягваюць шкодзіць роднай уладзе.

Увогуле трэба вызначыцца і

з так званай вучобай у клясыкаў. Вядома, як фальсифікалаўлася жыцьцё і творчыць нашых народных песніроў «нацыяналістычнымі пісакамі». Выцягваліся вонкі ўсе іх памылкі маладосці. Разам з імі маляваліся ўсялякія «Пагоні», луцкевічы, ластоўскія. Гэтаму таксама трэба палажыць канец. Янка Купала і Якуб Колас памерлі з савецкім ордэнамі, і толькі такім яны нам і патрэбны.

Мусеуцца таксама і тэма так зваленых «эрпэсій» ўлады супраць пісьменьнікаў у сталінскія

часы. Тут трэба мець на ўвазе наступнае: каля такія «эрпэсіі» і былі, то вінаватаў іх іх ўлада, а ты, хто яе ніправільна інфармаваў. Дапусціць адваротнае — значыць дайсці да поўнай анархіі. Сама галоўнае — ва ўлады былі важкія прычыны для такіх дзесянін. Як і ціпер, літаратура была засмечана нацыяналістычнымі элемэнтамі, якія імкнуліся адараць нашу мову і культуру ад расейскай. Чытайцце ліст таварыша Панамарэнкі Сталіну. Тоё, што ў тых умовах некаторым пісьменьнікам быў выпі-

саныя ордэры, а ордэны, яшчэ адзін прыклад міласэрнасці ўлады.

Што ж трэба зрабіць, каб выправіць становішча? Неабходна перадаць кантроль за літаратурай нам, непісьменьнікам. Дзеэла гэтага патрэбна адрадзіць органы цензуры, якія б давалі аценку, якес кніга карысць ці школу, а сама галоўнае, быўлі надзелены пайнасцтвамі карань ці ўзнагароджаваць. Пакуль гэтага ня зроблене, на зроблену нічога.

Лукаш Прушкай, заслужаны непісьменьнік

АДАМ
ГЛЁБУС

Сучаснікі

Расеец і мараканцы

Барслённа. Сыёка. Лаўка пад плятанам. Цені такі прыбываць, такі жаданы і спакушальны. Лепей, вядома, зайсьці ў бар з кандызыянэрам, ці ў каварні, ці ў рэстаран... Не. Спакушаюся пустой лаўкай пад халаднавата-зядным плятанам. Не паслеў я прынесці, як побач плюхнулася два расейцы. «Пайду адальню. Піва, б... я, яно і ёсьць піва!» — кажа старэйшы, пахіствуючыся на кудлатых нагах, заглыбліца ў нетры народнай сталоўкі. Маладэйшы паварочвае да мяне агарэлы на сонцы і монда разыбты з аднаго боку твар: «Хаву ю?» «Добра ў мяне са справамі. Можаш не напружанаць, я пябе разумею», — кажа па-расейску. «Ліва, брат. Гарачына. А мы віскі накаціл на піва. Разумец, брат, як нам ціпер. Х... ёна нам, і ўзвес час пасп... б' хочанца. Мне галоўнае не заснуну. Учора заснуну на пляжы. Мараканцы мяне абакралі. Чую праз сон, сумку цягнуць з-пад галавы. Ускокаю і біца. Мараканцы паўцякалі. Я ў сумку зазірнуў, а там пустата. Сукі яны, гэты мараканцы. Да цвяроўлага не падхідзяць, баяцца. Я толкі закімарыў — яны як з-пад зямлі вырастоцца. А што я сонны ды п'яны мог? Цвяроўзы — так! Батыш мае кулакі? Люблю галаву адаб'ю. У мяне, брат, кулакі, а ў мараканца — палкі. Яны друкамі парадзяюці мяне ўсю пысу. Абыходзь мараканца, брат...» — «У Барслённе віскі можна толькі ноччу піць...» — «Гвара праўда, брат. Гаролку і віскі тутака можна толькі пад рапніцу піць. Ты ж, брат, сам ведаеш, як яно бывае. Толькі піва, бачыць бог. Янчэ піва, 50 віскі, і папіль. Янчэ месяц паплаваю, пагуляю і працаваць пайду. У порт, грузчыкам мяне біруць. Дамовіуся пад рапніцу піць. Ты не піши там у книжачку пісаць, брат? Ты піши. Я замінца ня буду...» — «Пайду я, брат.» — «Давай, брат. Ішчасяя табе, брат. Мараканцоў абыходзь, у іх палкі. Ідуць пад барслёнскім плятанамі, я падумаў, што тут мы — славяне з Усходу — паводзім сябе і размудлівам як кінематографічныя ігры з Амэрыкі. Такія справы, брат.

Знакі прыпынку

УЛАДЗІМЕР
НІКЛЯЕЎ

«Але ўжо наступная пастаноўка, — устрапінчыцца, дойўкыць дырэктар, — была прыстойная...»

У студыі акторы, рэжысёры, драматурги — і ўсімі гэта ўспрымаеца зусім нармальна. А калі напрыканцы праграмы тэатральных крытык гаворыць пра Дастаеўскага: «Вялікі польскі пісьменьнік, які зму-

шаны быў пісаць па-расейску...» — ён зрывыа хай не авацы, але ўсё ж аплядисменты.

У нацыяналізму, як і ў любой іншай калектыўнай звязы, — праблемы з этыкай.

* * *

У падылкы Пятра Краўчанкі адна з найбагацейшых у Менску хатніх бібліятэк — і гэта ня дзіва. Ён здаўна сябре з літаратарамі, блізкі быў з Максімам Лужаніным, Барысом Сачанкам — зачытывімі бібліяманамі.

Краўчанка — чалавек нярэзкіх рухаў, якраз такі, у якога павінна быць прыстойная бібліятэка. Ён зь людзей, якіх можна дапускаваць да ўлады хоць бы таму, што яны, валадарачы, нічога не паламаюць.

Шыкоўная хатняя бібліятэка палітыка Андрэя Клімава здзіўляе. Ні з якімі літаратарамі Клімай не сібраваў і сібраваць не збіраеца. Ён чалавек рухаў рэзкіх, у дому якога не было б нечаканым

што хоць убачыць, арсэнал ці тэрарыю, але не бібліятэку. Хоць ён і сам піша...

«Калі я зазіраю ў самога сябе, у найцінейшай свае глыбіні, і бачу ў іх сябе самога такім, які я ёсьць, то ўсе астатнія людзі, якімі б яны ні былі, зданца мне анёлі...»

Гэта ён не напісаў, скажаў мне ў размове, толькі-толькі вышыяўшы з турмы, куды ўткілі яго далёка не анёлы — і дзе не анёлы дапякали.

Я ні ведаю, што можна Клімава дапускаваць да ўлады, дзе ён можа стаць небясцяпечным і для сябе, і для іншых... Але я ведаю, што людзей, здолбных некаму прызнацца ў тым, у чым сабо самому прызнацца страшна, няшмат на белым сьвеце. Тут мала мець слы, характер... Душа ў тых людзях ня тое, што ў іншых — пустое, і гэта да-статковка, каб варта было знацца з імі, калі дзе нават не было ў іх нічога болей.

А ў Клімава ёсьць яшчэ бібліятэка.

Зіма свабоды нашай

Адсутнасьць знакай прыпынку непазыбжна стварае адчуваўчанье недагаворанацьці і шматзначнасцьці. Так і ў назыве зборніка Леры Сом — «Свабода Слова Зіма». Піша Аляксандар Фядута.

Пра існаваньне недзе ў глыбіні подаціх паэтычных завадз'яў паткі Леры Сом я даведаўся ў 1993 г. у Данецку ад тагачаснай жонкі майго прыяцеля Аляксея Паніча. Святланна, жанчына рэлігійная і экзальтаваная, гаварыла пра Леру з захапленнем. А паколькі пра географічную ашвары «Рэспублікі Беларусь» яна мела надзвычай апастродаваное ўяўленьне, то патрасла міне пры сутэрэчы (Полацак для яе — недзе ўжо зусім блізка да Менск) перадаць Леры прывітаньне. Карыстаючыя ся нарады, перадаю.

Полацкія паэты выклікаюць павагу сваіх кланавай культуры, натуранальнай для людзей, што адчуваюць прыгажосць полацкай Гісторыі, — Бураўкін, Арлоў, Сом. Праўда, німа роду без выроду, і, чытаючы струганіну чарговага набору радкоў Навума Гальпяровіча, разумееш, што гэтая рыбіна даўно пратухла: ніводнай сьвежай думкі, ніводнага незадзяганаага вобразу. Лера Сом тут хутчэй пашыгаджае правіла. Як і ёе папярэднікі па полацкай галіне беларускай пазіў (гэта калі адличваюць са Скарэны), яна як схільна да надуманага эксплірызмтатарства, затое фарсіць адценнямі рымфаю і сутуччай.

Ты шыбуеш штодзённа
У напрамку да съмерці,
Пад бязладнае скерца
Ты шыбуеш штодзённа.
Не твая зядзёвінка,
І пічатку на зядзерці:
У напрамку да съмерці
Ты шыбуеш штодзённа.

Падвяргаючыся небясъпесы
быть у сімідзясяты раз абінава-
чаным у паэтычнай прадуз-
тасці, дазволю сабе прыгадаць
бруайкінскага «Салаўя» як пры-
клад ідэальнаага спалучэння алі-
тары і асанансу. Але калі ў Ген-
надзія Мікалаевіча гукі звонкія,
мужыкінскія, якія ўзнадуляюць
клёкат закаханага сэрца, то ў
Леры Сом у раджак чуваш ширах
шашковых сукенак беларускіх
шляхцын, што аднескуль з XIX
ст. даносіцца — якраз перад тым,
як паны змянілі іх на мундзір і
запісаліся ў карагуту Эміліі Пля-
тэр.

Даўгакоса Панна! Калі б я толькі
ведаў,
Што чакаш міне да апошніяе зоркі...
Я прыеду — ты чуеш? — адночы
приеду,
Грунку ў дзвіверы на золку.
Даўгакоса Панна! Калі б я толькі
верыў,
Што ты помніш міне без нікай
надзеi...
Я прыеду. Аддзячыш мне мерай за
меру —
За бяздзейнасці і дзеi.

Не з рамантызму началася беларускай пазіў, маюць рацію мае апанэнты, але сέння ёй менавіта рамантычнага пачатку не стае. Толькі рамантызм — не барока, не клясыцызм, тым больш не раз-

Гэты страх — як працяг спрэчкі наконт мовы «Нямецкай хвалі». Так чытаеш аб'явы на апошніяе старонцы «Нашай Нівы»: «Мужчына шукае дзяўчыну-беларуску для стварэння сям'і». Не пра этнічнае паходжанье гаворка ідзе, не пра чысьціню крыві — а менавіта пра ўсьвядомленую ідэнтычнасцьць.

раздражняюць, а навяваюць некаторую мэлянхолію. Так па-шамялётуску сінім зімовым вечарами называе мэлянхолію, раптоўна набыўши колеравыя нюансы, сынег.

Бо на самай справе ідэнтычнасць — яшчэ адзін міт, яшчэ адна Атлантыца, якой ужо не падніца зі мінулага ў наша мітусці ліве «сёснія». Пря што будуть размаўляць вечарамі гэтая мужчына-беларус і дзяўчына-беларуска? Пра Беларус? Першы час — напоўна. А потым?

І шчасціе акавае ўсю эфэмэрным, як першы сынег кожнай зімі, што надыхае зноў.

Мы з тобой — на звычайніх людзі,
Ты — з герояў, я — слова на шкле.
Пераводу ў реальнасць я ня будзе:
Казы дойга ня жыць пры сяяві.
І нікто табе выдаце ня змусіць
Мой адзіны і жорсткі сакрэт:
З сонцем я да разлій вярнуся,
Нелібімы разальным паз.

Гэта — маніфест зімовай пазытычнай творчасці. Слова на шыббе — запаветны вензель па паэтычнай шэрні, які яшчэ Таціна пушкінскага гарачым пальчыкамі сваім маливал. І вартаньне да рэзлай штодзённага жыцця — з расталай зімовай казкі. Сонца зыншчыце прывідную выразнасцьці ліней. Камені ушацьці ад яго прамянёў здолыны, лёд — не.

Тужліва, балюча, млюса,
Сніжнікі перад вачым...
Ня быць там — амаль невыносна.
Застацца там — немагчыма.

Немагчыма — таму што зіма не бывае вечнай. І выразнасцьці ліней, уласцівай зіме, зынкае па меры адтаваньня чалавечай душы і дрэвальных сокай. Жывому ўласціва невыразнасць — свабода, калі вяртана да назывы зборніка Леры Сом.

Але невыразнасць — неклясцічна. А пастцы Сом, якія жыве ў акуружэнні помніка Гісторіі і Культуры, хочацца клясьчынскі. Сказавацца філягічным адукацыя. Я ажываюць напаўзамерзлыя паэтычныя формы, накшталт вінка на санэтаў, ужо ў каторы раз дабігта Соф'я Шах, — але гэты, сомаўскі (ці сомскі — даруйце, Лера, на ведаю, як дакладней) вінок раптоўна ажывае, як ажываюць у танцавальным карагодзе сніжынкі.

Кожны радок — клясьчычны формы, як сніжынка. Але разам з завірухай яны праносяцца па белай прасторы кніжнай старонкі, каб застасцца ў паміці — Сніжні Каралевай, чыль фігура і складаеца ў асьліяльняльной начині цмerry з танцу сніжынкі.

Так нараджаеца Казка — таксама клясьчычны жанр. Але даносіцца строгі голас абуранай пастэй:

— Не піши пра міне нічога,
Бо нічога і не было...
Што звадзіла, што разъвяло —
Не піши пра міне нічога.
Ці зрасцеца твæ крыло?
Ці адлецца зынмога?..
Не піши пра міне нічога,
Бо нічога і не было.

Даруйце, Алена Ўладзімераўна, больш пісаць на буду. Як загадаце, Ваша Засынжаная Вялікасць.

Тайна чароўнай налепкі

Пачатак у «НН» № 46.

Ну—с—с, што трэба дадаць у магічнае зельле, каб прытарыць эфект забываючага доміка, які валіца на галаву?

Можа, лісткі лопуху, можа, зрабіць пасы?.. А, фігъ ўм — кіну 10 «зэчыякіў».

Лябараторныя заняткі па выкліканыі ўраганаў у ЗША праводзілі лябарант Купэр. Перад вучнем Рудзікі было пастаўлена самае прымітыўнае заданне: перакінуць зі Беларусі некі домік на тэрыторыю Штатаў.

Ін год ві траст. Што эта за шклянка? Хутка выклікаць Чарла Мэнсану і Моніку Лівінскі, хоць адарувся перад імпічментам!

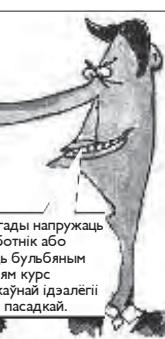
Паколькі на беларускім чырвоңцы была намілаваная Нацбібліятэка, на лінкі абрынуўся шэдэр «бацкаўскай» архітэктуры. Адразу ж з'явіўся Майкл Мур, каб зняць працяг свайго «Фарэнгіт»...

— Віра!
— Майна!

Прыдурак, вярні бібліятэку! Там шмат недаробак.

Усюму настайнікаму калектыву — тэрмінова ў кабінет дырэктара.

Энёй гады напружайць на суботнік або чытць бульбянім клубным курс дзяржайшай ідзеленні перед пасадкай.

Эсэмская ад дырэктара прыйшла ў разгар экзэмпузы.

Працяг будзе.

Другая партыя Вылівахі

Текст першай партыі рагачоўца друкаўся №45—46 «НН». У другой партыі Сьмерці дасталіся белія фігуры, і...

«Латнік яе візыра зрабіў два крокі наперад. Выліваха рушыў свайго».

1. d4 d5 2. Kf3?

Кашчавая зноў выбрала неардынарны для XVI ст. пачатак: дэбют імя Верасава, беларускага мастука XX ст., наміканою на сустэрную Вылівахам у паях Верасовую Жанчынку...

2...B6?! 3. e4 de 4. Ke4 Cf5 5. Kg3 Fd5?!

«Нечалавечая, вышэйшая, халодная і няўмольная разважлівасць, якая не памылеща, ваявала зь ім. Гервасій зразумеў, што ён сапраўды прапаў».

6...Fa5?+ 7. Cd2 Fa8. Kf5.

«І неадольна, бы ў сіне, Сьмерць зрэзала Вылівахавага слана».

8...Fe8 9. Cd3 e6 10. Kg3 Kc6 11. Kf3 Fb7 12. 0-0-0-13. Kg5 Kb4 14. Kf7 Kd3.

«Сьмерць... злавалася і tym на менш крышила абарону Гервасія, як хацела... Ен зрэзай слана Сьмерці і адразу страшоў

сваю ладзьдзю і латніка...»

15. Kh8 Kh4 16. Ce3 Cd6 17. Fg4 Kp8 18. Fe6.

У гэтай частцы партыі белія зьдзекующаца з партнёрам: мануруючы замест хутчайшай атакі або пераходу ў выйграны эндшпіль.

19. d5 Kce7 20. Kf7 Te8 21. b4 Kg6 22. Fe1 Kf6 23. Ke5 Krap8 24. a4 Kf8 25. f4 h5 26. Tf3 Ce7 27. Kf7 Te8 28. Ce5 h4 29. Ke4 Kg4.

«На табе чару, — Сьмерць узяла чарговага латніка».

30. Cg7.

«...Выліваха падставіў Сьмерці пята-ра гравія латніка, адначасова пасунуўшы рукаўком пад бой іе ладзьдзю». У выніку тута з f3 трапіла на f2.

30...h3.

«Бязвокая зірнуда зноў на дошку, якая яўлялася сабою выгляд страшнага разгрому. Усыміхнулася:

— Зараз табе мая ладзьдзю Роспачы... О, л-латнічак! Ану, галубок! Хадзі да змарлых...»

31. gh.

КАICA

«Звонку было так, что ладзьдзяя зараз узварвешца і скончыць разгром. Латнік Гервасія злящеў з дошкі... І тады рагачовец з грукатам зняў падстаўленую ім жа самім ладзьдзю».

31...Kf2 32. Kpf2?

На гэта і разлічваў Выліваха. Сьмерць (жанчына) пажадала расставіць фігуры «прыгожа», бліжэй да цэнтру, і «загадава-ся» на шах збоку: «І ун табе яшчэ пагратоўшчынага разгрому. Гэта табе за «ласку» да мяне».

32...Ch4+.

«Кароль Сьмерці адступіў, адкрыўшы візыра за сваёй сільніна, кінуўшы яго ў бядзе». Вядома, тут неабходна 33. Kg3, але Сьмерць ўсё яшчэ кіруеца эстэтычнымі матывамі (конь лепш выглядае на e4).

33. Kpf1 Ce1 34. Te1 Fes 35. Kpg2 Ff5.

«Два шчыты перад адным мячом. Выбірай. Каню — слана або майму візыры — другую ладзьдзю».

36. Kg5 Kg6 37. Kg3 Fc2+ 38. Kpf1 Te1+

«І ён зняў ладзьдзю Роспачы».

39. Kpe1 Kf4.

«На дошцы літаральна за нейкую

ВАРТА БАЧЫЦЬ

Паводле прызнання саміх брытанцаў, найлепшыя Ш.Голмз усіх часоў і народу — Васіль Ліванаў.

Францыя—Італія—Гішпанія—Вялікабрытанія, 2004, рэж. Жан-Поль Саліяз.

Авантурна-прыгоднікі фільм паводле твору Марыса Лебліяна.

Францыя XIX ст. Арсэн Люпэн, які наўчыўся зладзейскім звычкам ад свайго бацькі, крадзе каштоўнасці ў пасажыраў вялікага карабля і ратуе ад сьмерці графіну Каліестра.

Намінацыя на прэмію «Сэзар» за найлепшыя касцюмы.

Нядзеля, 18 січня

БТ, 22.20

«Расплата».

Францыя, 2003, рэж. Жиль Пакет-Брэнэр.

Крымінальны баявік.

Кепскія паліцэйскія Гамэз і Таварэз рассьледуюць забойства. Ім і перашкаджаюць гангстры ды — дэбютная стужка Брэда Ратнэра («Чырвоны дракон»).

БТ, 22.20

«Арсэн Люпэн».

Андрэй Расінскі

сцэнарную адаптацыю. Прэмія «Сэзар» за найлепшую замежную карынку.

АНТ, 22.30

«Слова злодзея».

Вялікабрытанія—Аўстралія, 2002, рэж. Скот Робэртс.

Камэдыйны дэтэктыв.

Тры рабаднікі-раманткі нават у турме ні траціць надзеі і распрацоўваюць удалы плян, як узбагачыцца. Але таварышам перашкаджаюць пабочныя людзі: юрист, юрлівая жонка, прадаж-

Субота, 17 січня

АНТ, 13.10

«Сабака Баскервіляў», 2 сэрыя.

Расея, 1981, рэж. Ігар Масленікай.

Шэрлак Голмз і доктар ютсан на ангельскіх балатах раскрываяць тайну старожытнай легенды пра сабаку-забойцу...

Паводле прызнання саміх брытанцаў, найлепшыя Ш.Голмз усіх часоў і народу — Васіль Ліванаў.

Заўважым, сабачка, як для сасвікага фільму, на сасвікі лідавані.

НТВ, 21.40

«Гроши вырашаюць усё».

ЗША, 1997, рэж. Брэд Ратнэр.

Камэдыйны баявік.

Дробны шахар Франклін Гатчэр уцягнуты ў прыгоды з гангстрамі, дымніцтвам і паліцыйяй, якая палюе на героя. Адзінай дапамога — зволынені за бяздарнасць журналіст Джэймз Расэл (Чарлі Шын). Парачкі небарак чакаюць уцёкі, перастрэлкі і жарты.

Сцэнар карынны склаў Джозэл Коэн («Вялікі Лябўскі»). Фільм — дэбютная стужка Брэда Ратнэра («Чырвоны дракон»).

БТ, 22.20

«Арсэн Люпэн».

